

ISSN 2738-0343

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ
И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

**ИНФОРМАТИВНИ
БИЛТЕН**

**БРОЈ 10
2023**

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:

<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

Из наше базе која садржи преко 148.000 прописа и преко пола милиона скенираних страна службених гласила, за свега неколико минута може се добити како важећи тако и неважећи пропис, у штампаној верзији или електронском поштом, као што се може добити и телефонским путем свака информација о статусу траженог прописа.

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.html>

Дигитална библиотека налази се на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

Управа за заједничке послове републичких органа

Немањина бр. 22–26

Београд

Телефон: 3616-296; 363-1620; 363-1104; 3613-734/лок. 1620 и 1104

biblioteka@uzzpro.gov.rs

САДРЖАЈ

- 1. Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда**
- 2. Списак претплата на службена гласила и часописе за потребе библиотеке Управе у 2023. години**
- 3. Преглед садржаја нових бројева часописа**
- 4. Преглед старих публикација**
- 5. Преглед нових књига**
- 6. Листа најчитанијих књига**

1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ
ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Италији, Мирјане Јеремић, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2023

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Тунис, Дијане Иванчић, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2023

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора – сталног представника Републике Србије – шефа Сталне мисије Републике Србије при Савету Европе у Стразбуру, Сузане Грубјешић, Службени гласник Републике Србије бр. 86/2023

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Вануату, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Канбери, Мирољуба Петровића, Службени гласник Републике Србије бр. 86/2023

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Вануату, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Канбери, Радета Стефановића, Службени гласник Републике Србије бр. 86/2023

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Гани, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Абуџи, Јована Марића, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2023

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Гани, Милутина Станојевића, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2023

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора – шефа Сталне мисије Републике Србије при Уједињеним нацијама и другим међународним организацијама у Женеви, Милана Милановића, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2023

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Словачкој Републици, Александра Накића, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2023

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Краљевини Саудијској Арабији, Драгана Бисенића, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2023

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије при сталној делегацији Републике Србије при УНЕСКО у Паризу, Роксанде Нинчић, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2023

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Аустрији, Марка Благојевића, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2023

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Босни и Херцеговини, Ивана Тодорова, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2023

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Бугарској, Жељка Јовића, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2023

Закон о измени и допуни Закона о Уставном суду, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о заштити права на суђење у разумном року, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Уредба о електронској народној иницијативи, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2023

Уредба о измени Уредбе о специјалној и посебним јединицама полиције, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Уредба о ближим условима, критеријумима и мерилима за одређивање јединственог управног места, као и начину сарадње надлежних органа у вези са поступањем и обављањем послова на јединственом управном месту, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Уредба о трансформацији војних установа, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2023

Одлука о изменама и допунама Упутства за предлагање лица у бирачке одборе за спровођење гласања на изборима за народне посланике, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Одлука о изменама и допунама Упутства о јединственим стандардима за изборни материјал, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Одлука о изменама и допунама Упутства о примопредаји изборног материјала пре и после гласања, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Одлука о изменама и допунама Упутства о начину праћења излазности бирача на изборе, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Одлука о изменама и допунама Упутства за остваривање права на увид у изборни материјал за изборе за народне посланике и председника Републике, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Одлука о изменама и допунама Упутства о начину остваривања права бирача на информацију о томе да ли је у изводу из бирачког списка евидентирано да је гласао, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Одлука о изменама и допунама Упутства о начину подношења и поступања у Републичкој изборној комисији по приговорима и по захтевима за поништавање гласања на бирачком месту у иностранству, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Одлука о изменама и допунама Упутства за статистичку обраду података на изборима, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Одлука о отварању Конзулата Републике Србије у Ебену, Република Маурицијус, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Одлука о оснивању Заједничког управљачког тела за изградњу меморијалних центара посвећених Јасеновачким жртвама, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Одлука о формирању Заједничког одбора за реализацију одлука Управљачког тела за изградњу меморијалних центара посвећених Јасеновачким жртвама, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Одлука о образовању Комисије за праћење испуњености критеријума за очување безвизног режима за држављане Републике Србије приликом преласка спољних граница Европске уније, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Одлука о изменама и допунама Упутства о начину одређивања бирачких места, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2023

Одлука о изменама и допунама Упутства о уређењу бирачког места и просторије за гласање, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2023

Одлука о измени и допуни Упутства за предлагање лица у бирачке одборе за спровођење гласања на изборима за народне посланике, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2023

Одлука о изменама Одлуке о броју судија у судовима, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Правилник о допунама Правилника о накнади за оверу потписа бирача који подржи изборну листу кандидата за народне посланике, предлог кандидата за председника Републике, односно изборну листу кандидата за одборнике јединице локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Упутство о изменама и допунама Упутства о вођењу матичних књига и образцима матичних књига, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2023

Упутство о начину одређивања бирачких места (пречишћен текст), Службени гласник Републике Србије бр. 91/2023

Упутство за предлагање лица у бирачке одборе за спровођење гласања на изборима за народне посланике (пречишћен текст), Службени гласник Републике Србије бр. 91/2023

Упутство о јединственим стандардима за изборни материјал (пречишћен текст), Службени гласник Републике Србије бр. 91/2023

Упутство о примопредаји изборног материјала пре и после гласања (пречишћен текст), Службени гласник Републике Србије бр. 91/2023

Упутство о уређењу бирачког места и просторије за гласање (пречишћен текст), Службени гласник Републике Србије бр. 91/2023

Упутство о начину праћења излазности бирача на изборе (пречишћен текст), Службени гласник Републике Србије бр. 91/2023

Упутство за статистичку обраду података на изборима (пречишћен текст), Службени гласник Републике Србије бр. 91/2023

Упутство о начину подношења и поступања у Републичкој изборној комисији по приговорима и по захтевима за поништавање гласања на бирачком месту у иностранству (пречишћен текст), Службени гласник Републике Србије бр. 91/2023

Упутство за остваривање права на увид у изборни материјал за изборе за народне посланике и председника Републике (пречишћен текст), Службени гласник Републике Србије бр. 91/2023

Упутство о начину остваривања права бирача на информацију о томе да ли је у изводу из бирачког списка евидентирано да је гласао (пречишћен текст), Службени гласник Републике Србије бр. 91/2023

Упутство за објављивање докумената и начин њиховог достављања Републичкој изборној комисији, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2023

Упутство о псеудонимизацији података о личности, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2023

Кодекс полицијске етике, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2023

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о избору посланика у Скупштину Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 40/2023

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Закон о буџету Републике Србије за 2024. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о државном премеру и катастру, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о поступку уписа у катастар непокретности и водова, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о буџетском систему, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о посебним поступцима ради реализације међународне специјализоване изложбе EXPO BELGRADE 2027, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о допуни Закона о порезима на употребу, држање и ношење добара, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о електронском фактурисању, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о републичким административним таксама, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о дувану, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о измени Закона о привременом уређивању начина наплате таксе за јавни медијски сервис, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама Закона о порезу на доходак грађана, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о измени Закона о порезима на имовину, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о јавним набавкама, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о завршном рачуну буџета Републике Србије за 2022. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о накнадама за коришћење јавних добара, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о давању гаранције Републике Србије у корист Немачке развојне банке KfW, Франкфурт на Мајни, по задужењу Акционарског друштва „Електропривреда Србије”, Београд (ЕПС) (Програм за убрзање развоја обновљивих извора енергије у Србији (APRES), Фаза I), Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о задуживању Републике Србије код NLB KOMERCIJALNE BANKE AD BEOGRAD за потребе финансирања Пројекта изградње обилазнице око Крагујевца, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о задуживању Републике Србије код банке Поштанска штедионица, акционарско друштво, Београд за потребе финансирања Пројекта Изградње линијске инфраструктуре за потребе развоја нове области у оквиру изградње Националног фудбалског стадиона са пратећим садржајима на територији градске општине Сурчин у Београду, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о задуживању Републике Србије код UniCredit Bank Srbija a.d. Београд за потребе финансирања Пројекта Изградње линијске инфраструктуре за потребе развоја нове области у оквиру изградње Националног фудбалског стадиона са пратећим садржајима на територији градске општине Сурчин у Београду, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о давању гаранције Републике Србије у корист Банке Поштанска штедионица, акционарско друштво, Београд по основу задужења Акционарског друштва за железнички превоз робе „Србија Карго” Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Уредба о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2023

Уредба о измени Уредбе о одређивању делатности код чијег обављања не постоји обавеза евидентирања промета на мало преко електронског фискалног уређаја, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2023

Уредба о изменама и допунама Уредбе о утврђивању Програма управљања водама у 2023. години, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2023

Уредба о допуни Уредбе о утврђивању Програма подршке унапређењу развоја изразито недовољно развијених општина (јединице локалне самоуправе из четврте групе) за 2023. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2023

Уредба о локацијским условима, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Уредба о категоризацији државних путева, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Уредба о измени Уредбе о утврђивању Годишњег програма коришћења средстава за одрживи развој и унапређење шумарства у 2023. години, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Уредба о допуни Уредбе о утврђивању Програма финансирања пројеката од јавног интереса које реализују удружења са територија изразито недовољно развијених општина (јединице локалне самоуправе из четврте групе) у 2023. години, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Уредба о привременој мери ограничавања цене гаса и надокнади разлике у цени природног гаса набављеног из увоза или произведеног у Републици Србији у случају поремећаја на тржишту природног гаса, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Уредба о изменама Уредбе о одређивању критеријума за доделу подстицаја ради привлачења директних улагања у аутоматизацију постојећих капацитета и иновацију, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Уредба о изменама Уредбе о ближим условима, критеријумима и елементима за паушално опорезивање обвезника пореза на приходе од самосталне делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Уредба о утврђивању елемената годишњег програма пословања за 2024. годину, односно трогодишњег програма пословања за период 2024–2026. године јавних предузећа и других облика организовања који обављају делатност од општег интереса, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Уредба о изменама Уредбе о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2023. години, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Уредба о измени Уредбе о утврђивању Програма финансијске подршке пољопривредним произвођачима сунцокрета рода 2022. године, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Уредба о измени Уредбе о утврђивању Програма извођења радова на заштити, уређењу и коришћењу пољопривредног земљишта за 2023. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Уредба о измени Уредбе о утврђивању Годишњег програма развоја саветодавних послова у пољопривреди за 2023. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Уредба о условима, критеријумима и садржају документације за утврђивање пројеката за изградњу објеката од значаја, односно од посебног значаја за Републику Србију, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Уредба о утврђивању Листе категорија квалитета ваздуха по зонама и агломерацијама на територији Републике Србије за 2022. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Уредба о начину и поступку управљања отпадом од грађења и рушења, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Уредба о проглашењу Предела изузетних одлика „Потамишје”, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Уредба о изменама и допуни Уредбе о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2023. години, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Уредба о измени Уредбе о ванредној интервентној мери подршке произвођачима кондиторских производа за откуп млека у праху, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Уредба о изменама и допунама Уредбе о енергетски угроженом купцу, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Уредба о измени Уредбе о ограничењу висине цене деривата нафте, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Уредба о изменама и допунама Уредбе о утврђивању Плана смањења амбалажног отпада за период од 2020. до 2024. године, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Уредба о измени Уредбе о ванредној интервентној мери подршке произвођачима кондиторских производа за откуп млека у праху, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2023

Исправка Уредбе о начину и поступку управљања отпадом од грађења и рушења, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2023

Одлука о изменама и допунама Одлуке о одређивању робе за чији је увоз, извоз, односно транзит прописано прибављање одређених исправа, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2023

Одлука о изменама и допунама Одлуке о јединственој тарифи по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2023

Одлука о изменама и допунама Одлуке о распореду и коришћењу средстава за подршку унапређења пословне инфраструктуре, Службени гласник Републике Србије бр. 86/2023

Одлука о измени Одлуке о проглашењу линија у јавном интересу у ваздушном саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Одлука о измени Одлуке о висини посебне накнаде за употребу јавног пута, његовог дела и путног објекта (путарина), Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Измена Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године са пројекцијама до 2050. године на животну средину, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2023

Правилник о изменама и допунама Правилника о заједничким критеријумима за организовање и стандардима и методолошким упутствима за поступање и

извештавање интерне ревизије у јавном сектору, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2023

Правилник о ближим условима за држање опасне хемикалије у продајном простору и начину обележавања тог простора, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2023

Правилник о изменама и допунама Правилника о ветеринарско-санитарним условима, односно општим и посебним условима за хигијену хране животињског порекла, као и о условима хигијене хране животињског порекла, Службени гласник Републике Србије бр. 86/2023

Правилник о оверавању материјализованих мера дужине – мерила дужине опште намене, Службени гласник Републике Србије бр. 86/2023

Правилник о утврђивању Програма мониторинга безбедности хране биљног и мешовитог порекла за 2023. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Правилник о утврђивању Програма мониторинга безбедности хране животињског порекла и хране за животиње која се увози за 2023. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Правилник о измени Правилника о утврђивању Програма мониторинга безбедности хране животињског порекла, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Правилник о изменама Правилника о подстицајима за управљање ризицима кроз премију осигурања усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Правилник о посебној врсти објеката и посебној врсти радова за које није потребно прибављати акт надлежног органа, као и врсти објеката који се граде, односно врсти радова који се изводе, на основу решења о одобрењу за извођење радова, као и обиму, садржају и контроли техничке документације која се прилаже уз захтев и поступку који надлежни орган спроводи, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Правилник о изменама Правилника о дозволама за обављање делатности промета, односно дозволама за коришћење нарочито опасних хемикалија, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2023

Правилник о измени Правилника о подстицајима за управљање ризицима кроз премију осигурања усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Правилник о оверавању водомера који су предвиђени за употребу у домаћинству, пословном простору и лакој индустрији, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2023

Правилник о садржини и методама израде стратешке карте буке и акционог плана, начину њихове израде и приказивања јавности, као и њиховим обрасцима, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2023

Правилник о извозу и увозу одређених опасних хемикалија, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Правилник о изменама и допунама Правилника о катастарском премеру, обнови катастра и геодетским радовима у одржавању катастра непокретности, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Наредба о проглашењу природне непогоде и мерама заштите и санације шума оштећених ветроломима и ветроизвалама, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Наредба о времену отворености аеродрома за одвијање ваздушног саобраћаја, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2023

Закључак Владе о усвајању Програма о изменама Програма финансијске подршке, мере и активности у области очувања и јачања односа Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Стратегија безбедности саобраћаја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са Акционим планом за период од 2023. до 2025. године, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2023

Ревидирана Фискална стратегија за 2024. годину са пројекцијама за 2025. и 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 86/2023

Акциони план за спровођење Стратегије заштите потрошача за период 2019–2024. године, у периоду 2023. и 2024. године, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2023

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Споразума о слободној трговини између Владе Републике Србије и Владе Народне Републике Кине, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Протокола од 30. новембра 1972. године са амандманима од 24. јуна 1982. године и 31. маја 1988. године, Конвенције о међународним изложбама потписане у Паризу 22. новембра 1928. године, измењене и

допуњене протоколима од 10. маја 1948. године, 16. новембра 1966. године, 30. новембра 1972. године, и амандманима од 24. јуна 1982. године и 31. маја 1988. године, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Споразума о механизмима прехранбене сигурности на Западном Балкану, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Уговора о пријатељству и сарадњи у Југоисточној Азији, Протокола о изменама Уговора о пријатељству и сарадњи у Југоисточној Азији, Другог протокола о изменама Уговора о пријатељству и сарадњи у Југоисточној Азији и Трећег протокола о изменама уговора о пријатељству и сарадњи у Југоисточној Азији, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Споразума о зајму (Пројекат изградње обилазнице око Новог Сада са мостом преко Дунава), између кинеске Export-import банке, као „Зајмодавац” и Републике Србије, коју заступа Влада Републике Србије поступајући преко Министарства финансија, као „Зајмопримац”, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Финансијског уговора Рехабилитација и безбедност путева Б између Републике Србије и Европске инвестиционе банке, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Финансијског протокола између Владе Републике Србије и Владе Републике Француске о сарадњи у области финансирања увођења опште аутоматизације управљања електродистрибутивном мрежом у Републици Србији, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Уговора о зајму (Програм за отпорност на климатске промене и наводњавање у Србији – Фаза I и II) између Републике Србије и Европске банке за обнову и развој, Оперативни број 50848 и 53169, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Уговора о гаранцији (Регионални депои Србија Воз) између Републике Србије и Европске банке за обнову и развој, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Протокола између Владе Републике Србије и Швајцарског Савезног већа о измени Уговора између Савета министара Србије и Црне Горе и Швајцарског Савезног већа о избегавању двоструког опорезивања у односу на порезе на доходак и на имовину, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Оквирног споразума о зајму LD 2147 (2023) између Банке за развој Савета Европе и Републике Србије – Пројектни зајам за изградњу БИО4 кампуса, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Оквирног споразума број ЦРС1025 о кредитним линијама за финансирање Програмске операције за развојну политику зеленог раста у Србији између Француске агенције за развој, као Зајмодавца и Републике Србије, као Зајмопримца, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Посебног споразума о Првој кредитној линији број ЦРС1025 01 Д за финансирање Програмске операције за развојну политику зеленог раста у Србији између Републике Србије и Француске агенције за развој, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Споразума између Европске уније и Републике Србије о учешћу Републике Србије у програму Европске уније „Царина” о сарадњи у области царина, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Уговора о кредиту број ЦРС1033 01 Ц између Француске агенције за развој, као Зајмодавца и Републике Србије, као Зајмопримца, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о изменама и допуни Покрајинске скупштинске одлуке о Годишњем програму коришћења средстава из Буџетског фонда за воде Аутономне Покрајине Војводине за 2023. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 40/2023

Правилник о допуни Правилника о додели бесповратних подстицајних средстава за финансирање и суфинансирање пројеката невладиних организација у области ефикасног коришћења енергије, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 40/2023

Правилник о измени Правилника о додели средстава за суфинансирање инвестиција у физичка средства пољопривредних газдинстава у сектору воће, грожђе, поврће и остали усеви у АП Војводини у 2023. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 41/2023

Правилник о поступку и критеријумима за доделу бесповратних средстава за подршку развоја и афирмације женског предузетништва, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 41/2023

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Закон о изменама и допунама Закона о здравственом осигурању, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о здравственој документацији и евиденцијама у области здравства, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о запосленима у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Аутентично тумачење одредбе члана 243. став 1. Закона о здравственој заштити (Службени гласник РС, број 25/19), Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Уредба о изменама Уредбе о Плану мреже здравствених установа, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Уредба о изменама Уредбе о критеријумима за формирање цена лекова за употребу у хуманој медицини чији је режим издавања на рецепт, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Одлука о изменама и допунама Одлуке о највишим ценама лекова за употребу у хуманој медицини чији је режим издавања на рецепт, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2023

Одлука о измени Одлуке о оснивању Координационог тела за унапређење положаја Рома и Ромкиња, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2023

Правилник о изменама и допуни Правилника о клиничком испитивању лекова у хуманој медицини, Службени гласник Републике Србије бр. 86/2023

Правилник о изменама и допунама Правилника о Листи лекова који се прописују и издају на терет средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 86/2023

Правилник о допунама Правилника о начину контроле квалитета лекова и медицинских средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Правилник о евиденцији и документацији о издржаваним лицима, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2023

Правилник о евиденцији и документацији о лицима према којима је извршено насиље у породици и о лицима против којих је одређена мера заштите од насиља у породици, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2023

Правилник о начину вођења јединственог личног регистра усвојења, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2023

Правилник о начину вођења евиденције и документације о усвојеној деци, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2023

Правилник о евиденцији и документацији о штићеницима, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2023

Правилник о измени Правилника о садржају и начину обележавања спољњег и унутрашњег паковања лека, додатном обележавању, као и садржају упутства за лек, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2023

Правилник о изменама Правилника о медицинско-техничким помагалима која се обезбеђују из средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Правилник о изменама Правилника о специјализацијама и ужим специјализацијама здравствених радника и здравствених сарадника, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период 2023–2032. године, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2023

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Правилник о поступку и критеријумима за доделу бесповратних средстава јединицама локалних самоуправа са територије АП Војводине за финансирање израде локалних акционих планова за унапређење родне равноправности, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 41/2023

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Закон о јавном информисању и медијима, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о електронским медијима, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о допуни Закона о јавним медијским сервисима, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о уџбеницима, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о средњем образовању и васпитању, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Закон о изменама и допунама Закона о основном образовању и васпитању, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2023

Одлука о утврђивању Хидроелектране „Вучје” у Вучју код Лесковца за споменик културе, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Одлука о утврђивању Хидроелектране „Сићево” у селу Сићево код Ниша за споменик културе, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Одлука о утврђивању цркве Преображења Господњег у Љубовији за споменик културе, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Одлука о престанку својства културног добра Куће у Ботошу (Партизанска база), Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и поступку полагања испита за стицање звања овлашћени интерни ревизор у јавном сектору, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2023

Правилник о допунама Правилника о Листи стручних, академских и научних назива, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2023

Решења о додели новчане награде за спортске резултате, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Турске о борби против недозвољене трговине културним добрима, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Закон о потврђивању Споразума о кинематографској копродукцији између Владе Републике Србије и Владе Републике Турске, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 6/2023

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о доношењу Програма развоја високог образовања и научноистраживачке делатности у Аутономној Покрајини Војводини до 2030. године, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 40/2023

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Индекси потрошачких цена за септембар 2023. године, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2023

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом, за август 2023. године, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2023

2

СПИСАК ПРЕПЛАТА НА СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2023. ГОДИНИ

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	ЛЕГЕ АРТИС: прописи у пракси
----	------------------------------

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1.	БИЛТЕН СУДСКЕ ПРАКСЕ ПРИВРЕДНИХ СУДОВА
2.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

3

ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА НОВИХ БРОЈЕВА ЧАСОПИСА

Утврђивање идентитета регистраната назива интернет домена приликом повреда права трећих лица

- ▶ Новине у Закону о изменама и допунама Закона о дуалном образовању
- ▶ Доказивање кршења хитних мера изречених ради заштите жртве насиља у породици
- ▶ Премештај запосленог на радно место са повећаним ризиком
- ▶ Привремене мере у породичном праву – први део
- ▶ У сусрет новом законском решењу и ограничењима у погледу привремене спречености за рад као покушају спречавања злоупотребе боловања
- ▶ Регулисање приватности запослених на раду и у вези са радом

У овом броју...

УНАКРСНИ ПОГЛЕД

- 4 Утврђивање идентитета регистраната назива интернет домена приликом повреда права трећих лица
- 9 Новине у Закону о изменама и допунама Закона о дуалном образовању

ГРАЂАНСКО ПРАВО

- 18 Привремене мере у породичном праву – први део

КРИВИЧНО И ПРЕКРШАЈНО ПРАВО

- 34 Доказивање кршења хитних мера изречених ради заштите жртве насиља у породици

РАДНО ПРАВО

- 48 Премештај запосленог на радно место са повећаним ризиком
- 56 У сусрет новом законском решењу и ограничењима у погледу привремене спречености за рад као покушају спречавања злоупотребе боловања
- 62 Регулисање приватности запослених на раду и у вези са радом

ИНФО ПРАВНИК

- 82 У част изузетним правницима: Све(т) се мења – како му међународно (радно) правно прићи – из угла професора радног права Влајка Брајића

РУБРИКЕ

- 70 Портал читалаца
- 73 Кад језик пресуди: Улога тумача знаковног језика и преводаца у још неким правним системима
- 81 Календар важења правних аката
- 88 Поводом Међународног дана интернета
- 101 Преглед прописа донетих између два броја

4

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посреди књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектуру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа, а део фонда дигитализован је и доступан на адреси: <http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За овај број издвајамо:

- 1. Закон о српским народним новцима, Ниш, 1878.**
- 2. Закон о истражним судијама, Београд, 1890.**
- 3. Уредба о подели земље на област, Београд, 1922.**
- 4. Др Б. Петрановић: О праву наслеђства код Срба, Београд, 1923.**

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

**ЗБОРНИК
ЗАКОНА И УРЕДАБА**

ИЗДАНИХ

У КЊАЖЕСТВУ СРБИЈИ

од 1. Новембра 1878 до 6. Маја 1879 године.

34. (XXXIV.)

У БЕОГРАДУ

ШТАМПА И ИЗДАЊЕ ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ

1879

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

ПО МИЛОСТИ БОЖИЈОЈ И ВОЉИ НАРОДА,

КЕЉАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И ОВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА
ОКУПШТИНА РЕШИЛА, И ДА ОМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

ЗАКОН

О СРПСКИМ НАРОДНИМ НОВЦИМА.

Члан I.

Србија усваја, за своје народне новце, метарски десетан систем, онако, као што је овај систем усвојен новчаном конвенцијом, која је закључена у Паризу 23 (11) Децембра 1865 између Француске, Белгије, Италије и Швајцарске.

Члан II.

Начелну једницу или бројну основу српских народних новаца сачињава динар.

Динар садржи у себи 0.835 чиста сребра; а тежак је 5 грама.

Он се дели на сто делова, који се називају нове или *динарске паре*, за разлику од *старих* пара, које су вредиле досад у „чаршијском“ и „пореском“ течају.

Члан III.

Српски народни новци јесу:

1. Златни или Миланови златници.

у вредности $\left\{ \begin{array}{l} \text{од 20 динара} \\ \text{од 10 } \quad \text{”} \end{array} \right.$

2. Сребрни или сребрници.

у вредности $\left\{ \begin{array}{l} \text{од 5 динара} \\ \text{од 2 } \quad \text{”} \\ \text{од 1 } \quad \text{”} \\ \text{од 0.50 динара или 50 дин. пара.} \end{array} \right.$

3. Бакарни.

у вредности $\left\{ \begin{array}{l} \text{од 10 динарских пара} \\ \text{од 5 } \quad \text{”} \quad \text{”} \\ \text{од 2 динарске паре} \\ \text{од 1 } \quad \text{”} \quad \text{”} \end{array} \right.$

Члан IV.

Миланов златник садржи у себи 0.900 чиста злата.

Миланов златник од 20 динара тежак је 6.45161 грама, а има у пречнику 21 милиметар.

Миланов златник од 10 динара тежак је 3.22580 грама, а има у пречнику 19 милиметара.

Од ове мере у садржини и тежини може се у ковању Миланових златника нешто и одступити и

то у садржини највише до 0.001, а у тежини највише до 0.002, било на више било на ниже.

Члан V.

Сребрници садрже у себи:

Они од 5 динара = 0.900 чиста сребра, а они од 2, од 1 и од 0.50 динара = 0.835 чиста сребра.

Од ове мере у садржини може се и одступити у ковању сребрника од 5 динара 0.002, а од 2, од 1 и од 0.50 динара 0.003.

Тежина сребрника ова је:

Оних од 5 динара = 25 грама

„ „ 2 „ = 10 „

„ „ 1 динар = 5 „

„ 0.50 или

50 динар. пар. 2.50

Од ове мере у тежини може се одступити:

У ковању сребрника од 5 динара до 0.003

„ „ „ „ 2 динара {

„ „ „ „ 1 динар { до 0.005

„ „ „ „ 0.05 динара

или 50 дин. пара до 0.007.

Сребрници имају у пречнику:

Они од 5 динара 37 милиметара

„ „ 2 динара 27 „

„ „ 1 динар 23 „

„ „ 0.50 динара или

50 динарских пара 18 милиметара.

Члан VI.

Бакарни новци састоје се из 0.95 бакра, 0.04 коситера и 0.01 цинка.

Од ове размере у смеси може се одступити у ковању бакарних новаца и то у мери бакра највише до 1 на 100 а у мери коситера и цинка највише до 0.5 на 100.

Тежина ових новаца ова је :

Оних од 10 динарских пара	10 грама
” ” 5 ” ”	5 ”
” ” 2 динарске паре	2 ”
” ” 1 ” ”	1 грам.

Од ове мере у тежини може се одступити :

У ковању новаца од 10 пара динарских	до 0.100
” ” ” ” 5 ” ”	” 0.050
” ” ” ” 2 паре динарске	” 0.030
” ” ” ” 1 ” ”	” 0.015

Ови новци имају у пречнику :

Новци од 10 пара	= 30 милиметара
” ” 5 ”	= 25 ”
” ” 2 паре	= 20 ”
” ” 1 ”	= 15 ”

Члан VII.

Облик српских новаца овакав је :

На једној страни (аверсу): на средини лик владоца, и у наоколо натпис његовог имена и презимена и његовог достојанства.

На другој страни (реверсу): на средини вредност означена арапским бројем и називом новца (динар или пара) и број године. Назив новца исписан је испод арапског броја, који вредност означава, а број година испод назива. Око свега овога савија се венац од лаврова и растова лишћа; а у вршку венца стоји круна.

Лик на једној и натпис са венцем на другој страни треба да одговарају једно другоме.

Златни новци у опште и сребрни од 5 динара имаће на површини окрајка испупчен натпис: „Бог чува Србију“, а ситни сребрници имаће чарк.

Члан VIII.

Право, да кује српске новце, припада искључно држави.

Члан IX.

Законодавна власт одређује, на предлог министра финансије, колико ће се кад које врсте српских новаца по овоме закону сковати и у течај ставити.

За сад се Њњажевска влада овлашћује, да, поред оних 6 милиона динара, који су по закону од 30 Новембра 1873 (Зборник XXVI. стр. 1) у сребру и оних 734.737 динара, који су по највишим решењима од 15 Марта 1868 и 24 Јануара 1869 године у бакру сковани и у течај стављени, — скује и у течај стави још:

250.000	Миланових златника	по 20 дин.	=	5,000.000
500.000	”	” ” 10 ”	=	5,000.000
				Укупно = 10,000.000 динара.

200.000	сребрника	по 5 дин.	=	1,000.000 динара
750.000	”	” 2 ”	=	1,500.000 ”
800.000	”	” 1 дин.	=	800.000 ”
600.000	”	” 0.50 д.	=	300.000 ”
				Укупно = 3,600.000 динара

9,000.000	бакарних новаца	по 10 дин. пар.	900.000
6,000.000	”	” ” 5 ” ”	300.000
			Укупно = 1,200.000 д.

Свега

Миланових златника	10,000.000	дин.	} 14,800.000
сребрника	3,600.000	”	
бакарних	1,200.000	”	

Члан X.

За ковање српских новаца влада може закључити уговоре са предузимачима или ковницама, под условом, да новци буду сковани у облику и по систему, који су овим законом одређени, и да им састав, тежина и пречник потпуно одговарају одредбама међународне новчане конвенције од 23 (11) Децембра 1865 г. и прописима овог закона.

Трошак око послова, који буду претходили ковању, око пребројавања, паковања и преноса скованих новаца до Београда, не могу прећи цену од 2 на 100 оне вредности, коју ти новци претстављају.

Члан XI.

Сви издатци око српских народних новаца урачунаће се привремено у издавање оне рачунске године, у којој буду учињени.

Члан XII.

Српски новци, који буду сковани по овом закону, уписаће се у примање оне рачунске године, у којој их државна благајна примила буде.

Од овога примања одбиће се и у ванредни расход урачунати они издатци, који су у чл. XI. овог закона означени; а што преко тога претекне, рачунаће се као ванредни приход.

Члан XIII.

Министар финансије дужан је поднети Народној Скупштини тачан рачун о новцима, који по овом закону сковани буду.

У овом рачуну изложиће се појединце сви трошкови, који се око тих новаца учине, као и приход, који се од њих имао буде.

Члан XIV.

Пошто се српски златни новци искују и течају предаду, сребрних новаца од 5 динара појединци не ће морати примати у једној исплати више од 500 динара, ни оних од 2, од 1 динар и од пола динара укупно више од 50 динара.

Члан XV.

Бакарних новаца ни појединци ни државне благајне не морају примати у једној исплати више од 1 динар.

Члан XVI.

Златне и сребрне новце других држава, који су сковани по овом истом систему, по ком ће се и наши новци ковати, а одржавају се у течају, примеће наше државне благајне, само ако и у колико благајне оних држава, које су те новце ковале, буду примале наше златне и сребрне новце. Ово ће се нарочитим уговором уредити, а докле то не буде, одредиће се указом Њажевим, а на предлог министра финансије и по саслушању министарског савета, које ће од ових новаца и по којој вредности наше државне благајне примати.

Члан XVII.

За остале стране златне и сребрне новце, који нису сковани по одредбама међународне новчане конвенције од 23 (11) Децембра 1865, а код нас се у течају затеку, одређиваће се од времена на време Њажевим указом, а на предлог министра финансије, и по саслушању министарског савета, како ће их и у колико наше државне благајне примати.

Но од сребрних новаца ове врсте оне од 2 динара и испод ове вредности, неће никако примати државне благајне; а ако су их по ранијим пропи-

сима примиле, па се још у њима налазе, продаће их јавном такмицом (лицитацијом), по наређењу министра финансије.

Што се продајом оваквих новаца добије, урачунаваће се у ванредан приход, а што се побијањем њихове вредности изгуби, уписаће се у ванредни расход оне рачунске године, у којој се њихова продаја извршила буде.

Члан XVIII.

Стране бакарне новце не ће државне благајне никако примати.

Члан XIX.

Сваки грађанин српски дужан је, да прима стране новце онако, како их државне благајне примале буду.

А свакоме остаје на вољи, да, по слободној погодби, прима ове новце и по већу цену, него што их државне благајне примају; као и да прима, и по којој вредности хоће, и оне стране новце, које државне благајне никако не примају.

Члан XX.

Државни рачуни не ће се више водити по старом новчаном систему (у „пореским“ и „чаршијским“ грошевима и парама), него само по систему, који је за српске новце овим законом усвојен, и то у динарима и динарским парама.

Тако исто и сви приватни заводи, трговци, занатлије и привредници дужни су водити своје рачунске књиге по новчаном систему, који је овим законом усвојен.

Члан XXI.

Старе „пореске“ и „чаршијске“ вредности претвараће се у нову динарску вредност овако :

1 стари порески грош = 42.1 динарске паре.

1 стари чарш. грош = 19.8 „ „

Члан XXII.

Новци у којима се тежина у след обртања смањи, повући ће се из течаја, па ће се претопити и новим заменити.

Трошкови око овога ставиће се у предрачун државних расхода за ону рачунску годину, у којој се буде хтело старе новце из обрта повући, па их претопити и новим заменити.

Штета, која се буде имала у след смањења вредности старим новцима, ставиће се у издавање оне рачунске године, у којој се ти новци буду претопили и новим заменили.

Новци, који се буду добили претапањем старих новаца, ставиће се у ванредно примање оне рачунске године, у којој буду сковани и течају предани.

Члан XXIII.

Овај закон важи од дана, кад га Књаз потпише

Овим законом замењује се „Закон о ковању сребрне српске монете“ од 30 Новембра 1873 године (Зборник XXVI. стр. 1).

А пошто се по овом закону одреди течај страним новцима, онда ће престати важити и све раније тарифе, које су „порески“ или „чаршијски“ течај страним новцима до сад одређивале.

Препоручујемо Нашем министру финансије, да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара, властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме, да му се покорвају.

10. Децембра 1878.
у Нишу.

М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

(М. П.)

*Видио и ставио државни печат,
чувар државног печата,
министар правде,
Д. Матић с. р.*

*Председник министарског савета,
министар иностраних дела,
Јов. Ристић с. р.*

*Министар унутрашњих дела,
Рад. Милојковић с. р.*

*Министар правде,
Д. Матић с. р.*

*Министар грађевина,
Р. Алимпић с. р.*

*Заступник министра просвете и
црквених дела
Министар правде,
Д. Матић с. р.*

*Министар финансије,
В. Јовановић с. р.*

*Министар војни, почасни
ађутант Његовог Височанства Књаза,
генерал-штабни потпуковник,
Јов. Мишковић с. р.*

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
А Л Е К С А Н Д Р А I.
по милости божјој и вољи народној
КРАЉА СРБИЈЕ
МИ КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ,
ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА
СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО

З А К О Н
о
ИСТРАЖНИМ СУДИЈАМА

ПРВИ ОДЕЉАК
Опште одредбе.

Члан 1.

За извиђање престопа и злочина по
базн. судском поступку, као и за остале
послове, предвиђене у овом закону, за-

води се (по чл. 203. тач. V. Устава) звање „истражних судија“.

Члан 2.

У сваком срезу биће по један истражни судија у месту, где је и сремска полицијска власт. Али где послови буду допуштали, може се један истражни судија поставити на два среза. Краљевим указом, на предлог министра правде, а по саслушању министарског савета, одредиће се која ће се два среза тога ради спојити и где ће бити место канцеларије истражнога судије. Варош Београд имаће засебне истражне судије, колико их буде потребно. Они ће радити своје послове самостално и независно један од другог. Њихова надлежност и назив по месту одредиће се према подели вароши Краљевим указом, на предлог министра правде, а по саслушању министарског савета.

Члан 3.

Истражне судије и њихове писаре поставља Краљ указом, на предлог ми-

пистра правде. Потребан број практиканата поставља претписом министар правде.

Члан 4.

За истражног судију може бити постављен само онај, који има све оне услове, који се по Уставу изискују за звање судије првостепеног суда (чл. 157 Устава).

У свему осталом за истражне судије вреде одредбе закона о чиновницима грађанског реда.

Истражним судијама одређује се плата од 2500 динара годишње, с правом на периодску повишицу по закону о судијама.

Писари истражних судија равни су по класама и платама писарима првостепених судова.

Члан 5.

Као засебно надлештво, истражни судија има свој печат по облику и величини, коју пропише министар правде.

Члан 6.

Председник првостепеног суда има над истражним судијама, који су у његовоме кругу надлежности, надзор и дисциплинску власт, као и над судијама првостепеног суда.

Члан 7.

Истражне судије, у међусобним одношајима и у одношајима према другим властима, имају право на самосталну службену преписку, као и право да издају непосредне наредбе приватним лицима у кругу своје надлежности.

Члан 8.

У случају, кад је судија одсутан или спречен у вршењу званичних послова, или кад је његово место упражњено, председник првостепеног суда је дужан, да му одмах одреди заменика једног судију свога суда; а док се ова замена не учини дужност истражног судије вршиће његов најстарији писар, у

свима случајевима, осим разматрања осуда општинских и полицијских власти по иступним делима.

Судија заменик има право на ди-јурну по закону о чиновницима грађанског реда.

Члан 9.

О изузећу истражних судија и њихових заменика важе прописи крив. суд. поступка.

Члан 10.

Између истражног судије, као више власти, и општинских судова, не може бити сукоба ни у ком случају.

О сукобима између истражних судија и између њих и осталих власти решава касациони суд по §. 41. казн. суд. поступка.

Питање о сукобима предлаже касациономе суду онај истражни судија или она власт, која је сукоб изазвала.

УРЕДБА

О ПОДЕЛИ ЗЕМЉЕ НА ОБЛАСТИ

ЗАКОН

О ОПШТОЈ УПРАВИ

ЗАКОН

О ОБЛАСНОЈ И СРЕСКОЈ САМОУПРАВИ

(Објављено у Службеним Новинама бр. 92 од 28 априла 1922)

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА
КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
БЕОГРАД — 1922

истражни судија ради и ван канцеларијских часова, и у недељне и празничне дане, па и ноћу.

Члан 15.

Кад истражни судија или писар врше званични посао у срезу изван места своје канцеларије, имају право на накнаду трошкова и попутнице по закону о трошковима управних власти и њихових служитеља, као и органи средњих власти.

Члан 16.

Издаци на плату истражних судија и осталог њиховог особља, као и канцеларијски трошкови, падају на терет државне касе.

Члан 17.

Потребне зграде за канцеларију истражног судије и за апсане, дужан је дати или набавити дотични срез о своме трошку.

ДРУГИ ОДЕЉАК

Делокруг истражних судија.

Члан 18.

Истражни судија, надлежан је:

а) да ислеђује преступе и злочине по прописима казненог судског поступка, изузимајући ислеђење штампарских кривица;

б) да разматра, оснажава или поништава у последњем ступњу осуде општинских и полицијских власти, изречене у иступним делима;

в) да извиђа и суди кривична дела из §§. 328. тач. а., 343, 358, 359 и 391 под б., кривичног закона.

ТРЕЋИ ОДЕЉАК

Посебне одредбе

I. Поступање при истрази.

Члан 19.

Истражни судија предузима истрагу у кругу обележене надлежности на ове начине:

1. На тужбу приватних лица у преступима, што се извиђају и казне по приватној тужби;

2. На доставу општинске или полицијске власти у свима кажњивим делима, која подлеже истрази и суђењу независно од приватне тужбе, била она преступ или злочин; и

3. Кад сам истражни судија дозна за какво кажњиво дело из тачке под 2.

Члан 20.

Општинске и полицијске власти достављају по званичној дужности истражном судији сваки случај кажњивих дела, која се извиђају и казне по закону без приватне тужбе, а спадају у његову надлежност.

Члан 21.

Преступе и злочине ислеђује истражни судија по прописима закона о поступку судском у кривичним делима.

Члан 22.

Ислеђење злочина и престапа истражни је судија дужан брзо и у законском року да свршава (§§. 27, 156 и 156 а. казн. поступка), а врши га у присутности два грађанина по пропису §. 28. истог закона.

При узимању на одговор и при стављању у притвор оптужених лица мора се строго држати одредбе чл. 9. и 154. Устава.

О тражењу да се оптужени пусти на јемство из притвора у слободу, или о враћању из слободе у притвор, према §. 131. в. казн. поступка, истражни судија дужан је сваки пут туженом одмах издати писмено решење, поткрепљено законским разлозима.

Члан 23.

Кад полицијска или општинска власт дозна за дело, које се казни независно од приватне тужбе, дужна је одмах да предузме све мере, да се не загуби траг кажњива дела (§. 20. крив. по-

ступка), и о њему да извести истражног судију, који ће истрагу одмах предузети.

Члан 24.

Кад се у једно исто време догоде у срезу више злочиних и преступних дела, тако, да судија није у стању све у законском року да испеди, обратиће се председнику првостепеног суда, да овај одреди једног судију и писара, који ће дотична дела испедити и суду поднеги.

Члан 25.

Ако истражни судија нађе из узрока казаних у §. 29. казн. поступка, да треба прекинути испеђење, дужан је да начини о томе писмено решење с побудама и да га саопшти како туженоме, тако и приватном тужиоцу, где га има.

Ако приватни тужилац у одређеном року не изјави жалбу против овог решења, а дело се казни по званичној дужности, судија је дужан најдаље за

три дана после тога рока сам то своје решење са свима актима дотичног предмета да пошље касационом суду на разматрање и решење.

Члан 26.

Кад истражни судија доврши ислеђење и нађе да је кривица довољно доказана, а дело припадлежи суђењу првостепеног суда, поступиће по §. 158 казн. суд. поступка.

Даљи рад око дослеђења, ако би било потребно, предузима првостепени суд (Глава 16 крив. поступка).

Ако суд у смислу §. 162. казн. судског поступка реши да нема места стављању под суд, доставиће решење о томе истражном судији, који је дужан да изјави жалбу против таквог решења.

Тако исто ће га доставити и приватном тужиоцу или оштећеном, ако га има.

Кад суд нађе да по §. 163. казн. суд. поступка. дело није судски кажњиво, вратиће га истражном судији, да сам по њему изрече осуду, против које

у овом случају има места жалби истом првостепеном суду.

Члан 27.

За жалбе против решења истражног судије по преступним и злочиним делима важе у свему одредбе казн. судског поступка.

II. Поступање по иступним делима.

Члан 28.

Жалбе на осуде општинских и полицијских власти у иступним делима подносе се непосредно оној општинској или полицијској власти, која је осуду изрекла.

Пропис овај о жалбама вреди и за иступна дела, која извиђа и суди истражни судија.

Власт, која је жалбу примила, дужна је дати бесплатан реверс о пријему жалбе, коју за тим с актима шаље на разматрање и решење, и то: полицијска и општинска власт истражном судији, а истражни судија надлежном

првостепеном суду, за дела која он он
суди. (*види Заг. в. тп. 18.*)

Члан 29.

Жалба се подноси за три дана од дана саопштења осуде, не рачунајући у тај рок и дап саопштења.

Је ли жалба на време поднесена, оцењује власт која је осуду изрекла на самој жалби.

Ако жалба и није благовремена, шаље се с актима надлежној власти на оцену.

Члан 30.

Истражни судија, пошто се сам увери, да ли је жалба на време изјављена, доноси решење по жалби, ако је на време поднесена; а ако жалба није у року поднесена, он је одбацује.

Ако нађе, да је осуда, у случају благовремене жалбе, на закону основана, он је решењем одобрава.

То је решење одмах извршно.

Ако пак нађе, да осуда није на закону основана, он чини примедбе власти, која је осуду изрекла, и те су примедбе за ту власт обавезне.

Овај пропис о жалбама против пре-
суда или решења истражног судије у
иступним делима вреди и за надлежне
првостепене судове.

Члан 31.

Истражни судија своја решења или
примедбе доноси на послатим му ак-
тима, па их враћа власти, која му их
је спровела.

Завршни одељак.

Члан 32.

Закон овај важи од дана кад га
Краљ потпише, а за његово извршење
оставља се министру правде рок *до*
краја 1893 год. закључно. Али чим се
закон потпише, па до његова извршења,
жалбе против осуда у иступним делима
разматра судија дотичног првостепеног
суда, кога председник суда за то одреди.

(Измена од 21. јануара 1891 године).

Препоручујемо свима Нашим мини-
стрима, да овај закон обнародују и о
извршењу се његовом у колико се кога
тиче, старају; властима пак заповедамо

да по њему поступају, а свима и сва-
коме да му се покоравају.

17. априла 1890 т. у Београду.

Јов. Ристић с. р.

Ћ. С. Протић с. р.

Ј. Бели-Марковић с. р.

(М. П.)

*Видео и ставио државни печат,
чувар државног печата,
министар правде,*

М. Кр. Ђорђевић с. р.

*Председник министарског савета,
министар иностраних дела,
ђенерал,*

С. Грујић с. р.

*Заступник министра војног,
председник министарског савета,
министар иностраних дела,
ђенерал,*

С. Грујић с. р.

Министар финансија,

Др. М. В. Вујић с. р.

*Заступник министра
просвете и црквених послова,
министар финансије,*

Др. М. В. Вујић с. р.

Министар унутрашњих дела,

К. С. Таушановић с. р.

*Заступник министра народне привреде,
министар унутрашњих дела.*

К. С. Таушановић с. р.

Министар правде,

М. Кр. Ђорђевић с. р.

Министар грађевина

М. Јосимовић с. р.

УРЕДБА

О ПОДЕЛИ ЗЕМЉЕ НА ОБЛАСТИ

ЗАКОН

О ОПШТОЈ УПРАВИ

ЗАКОН

О ОБЛАСНОЈ И СРЕСКОЈ САМОУПРАВИ

(Објављено у Службеним Новинама бр. 92 од 28 априла 1922)

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА
КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
БЕОГРАД — 1922

У име
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
А Л Е К С А Н Д Р А I
по милости Божјој и вољи Народној
КРАЉА СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
а на основу овлашћења (чл. 59. Устава),
МИНИСТАРСКИ САВЕТ
Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца

На предлог Министра Припреме за Уставо-
твотворну Скупштину и Изједначење Закона, а
на основу чл. 135. Устава, решио је и решава

УРЕДБУ

о

ПОДЕЛИ ЗЕМЉЕ НА ОБЛАСТИ

Члан 1.

Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца дели се
територијално на ове 33 области:

1) Љубљанска област, са седиштем у Љубљани.

Ову област сачињавају: град Љубљана; поли-
тички окраји: Чрномел; Камник сем општина Мот-
ник, Тројане и Шпиталич; Кочевје; Краљ са Коруш-
ком општином Језерско; Кршко; Литија; Љубљана-
околина; Логатец; Ново Место; Радовљица; судски
окраји Брежице и Севница; општине Велики Камен
и Мрчна Села судског округа Козје; судски окрај
Лашко, сем општине Св. Руперт; и Кастав.

2) Мариборска област, са седиштем у Марибору.

Ову област сачињавају: градови Цеље, Марибор и Птуј; политички окраји Љутомер; Марибор; Преваље; Птуј; Словењградец; судски окрај Козје сем општина Велики Камен и Мрчна Села; судски окрај Цеље, Вранско, Горњи Град, Шмарје, а из судског окраја Лашко општина Св. Руперт; из политичког окраја Камник општине Мотник, Тројане и Шпиталич; Прекмурје и Међумурје.

3) Приморско-Крајишка област, са седиштем у Карловцу.

Ову област сачињавају: жупанија личко-крбавска; жупанија модрушко-ријечка; из жупаније загребачке котари: Вргин Мост, Глина, Двор, Костајница, Петриња; и град Петриња, град Карловац; општине Дуга Реса, Нетретић, Рибник среза карловачког и Ласинска среза Писаровина.

Кад Сушак буде евакуисан, обласна ће скупштина донети одлуку да ли ће Карловац или Сушак бити обласно место.

4) Загребачка област, са седиштем у Загребу.

Ову област сачињавају: жупанија загребачка сем котара Вргин Мост, Глина, Двор, Костајница, Петриња и Град Петриња, град Карловац и сем општина Дуга Реса, Нетретић, Рибник среза карловачког и сем општине Ласинска среза Писаровина; град Загреб; жупанија Вараждинска и град Вараждин; котари Чазма и Крижевци жупаније беловарско-крижевске.

5) Осијечка област, са седиштем у Осијеку.

Ову област сачињавају: жупанија вировитичка, са градом Осијеком; жупанија пожешка; жупанија беловарско-крижевска, сем котара Чазма и Крижевци и града Крижевци.

6) Сремска област, са седиштем у Вуковару.
Ову област сачињава сремска жупанија.

7) Бачка област, са седиштем у Новом Саду.
Ову област сачињавају: Барања; жупанија Бачка заједно са градовима: Нови Сад, Сомбор и Суботица, сем срезова: Сента, Стари Бечеј, Жабља и Тител без Каћске и Опасовачке општине; и сем градова: Стара Кањижа, Сента и Стари Бечеј.

8) Београдска област, са седиштем у Београду.
Ову област сачињавају: град Београд; од београдског округа срез посавски и врачарски; од Баната срезови: Панчево са градом Панчево, Ковачица, Велики Бечкерек са градом, Турски Бечеј, Ченеј, Жомбоља, Велика Кикинда, Турска Кањижа; од жупаније бачке срезови: Сента, Стари Бечеј, Жабља и Тител без Каћске и Опасовачке општине; и градови Стара Кањижа, Сента и Стари Бечеј.

9) Подунавска област, са седиштем у Смедереву.
Ову област сачињавају: округ смедеревски; из округа београдског срезови: космајски, колубарски и грочански; од Баната срезови: ковински, белоцрквенски, вршачки, алибунарски, зичифалвански и итебејски.

10) Подрињска област, са седиштем у Шапцу.
Ову област сачињава подрињски округ.

11) Ваљевска област, са седиштем у Ваљеву.
Ову област сачињава ваљевски округ.

12) Шумадиска област, са седиштем у Крагујевцу.

Ову област сачињавају окрузи крагујевачки и руднички.

13) Моравска област, са седиштем у Ђуприји.
Ову област сачињава моравски округ.

14) Пожаревачка област, са седиштем у Пожаревцу.

Ову област сачињава пожаревачки округ са Великим Островом.

15) Тимочка област, са седиштем у Зајечару.

Ову област сачињавају окрузи крајински и тимочки, с тим да срез заглавски реши гласањем хоће ли да припадне овој или нишкој области.

16) Нишка област, са седиштем у Нишу.

Ову област сачињавају окрузи нишки и пиротски, а од врањског округа срезови: лесковачки и власотиначки.

17) Врањска област, са седиштем у Врању.

Ову област сачињавају: од врањског округа срезови: пчински, масурички и пољанички; срез босиљградски; од кумановског округа срезови: прешевски и криво-паланачки; и од косовског округа срез гњилански.

18) Косовска област, са седиштем у Приштини.

Ову област сачињава: округ косовски без гњиланског среза; округ топлички; округ призренски; и срез јабланички округа врањског.

19) Скопска област, са седиштем у Скопљу.

Ову област сачињавају: окрузи скопски и тетовски; од кумановског округа срезови: жеглиговски и кратовски.

20) Брегалничка област, са седиштем у Штипу.

Ову област сачињава округ брегалнички.

21) Битољска област, са седиштем у Битољу.

Ову област сачињавају: окрузи битољски, охридски и тиквешки.

22) Рашка област, са седиштем у Чачку.

Ову област сачињавају окрузи: рашки, звечански и чачански.

23) Ужичка област, са седиштем у Ужицу.

Ову област сачињавају окрузи: ужички, бјелопољски, плеваљски и пријеполски.

24) Крушевачка област, са седиштем у Крушевцу.

Ову област сачињава крушевачки округ.

25) Зетска област, са седиштем на Цетињу.

Ову област сачињавају: окрузи барски, цетињски, никшићски, подгорички, андријевачки, колашински, берански и метохијски, са котаром бококоторским.

26) Сплитска област, са седиштем у Сплиту.

Ову област сачињавају политички котари: бенковачки, брачки, имотски, кнински, сињски, сплитски, шибенички, прекобиоградски и острво Крк.

27) Дубровачка област, са седиштем у Дубровнику.

Ову област сачињавају политички котари: дубровачки, корчулански, метковићски и макарски.

28) Тузланска област, са седиштем у Тузли.

Ову област сачињава окружје тузланско.

29) Сарајевска област, са седиштем у Сарајеву.

Ову област сачињава окружје сарајевско.

30) Мостарска област, са седиштем у Мостару.

Ову област сачињава окружје мостарско.

31) Травничка област са седиштем у Травнику.

Ову област сачињава окружје травничко.

32) Врбаска област, са седиштем у Бања-Луци.

Ову област сачињава окружје бања-лучко.

33) Бихаћска област, са седиштем у Бихаћу.

Ову област сачињава окружје бихаћско.

Члан 2.

Две или више мањих области могу се спојити у једну већу. Коначну одлуду о томе доносе обласне скупштине дотичних области. Но и тако образована област не може имати више од 800.000 становника.

Члан 3.

За број становника једне области вреди попис становништва од 31. децембра 1921 год.

Члан 4.

Поједине општине или срезови могу се у току првих пет година после ступања на снагу ове Уредбе из својих области излучити и припојити другој области, ако на то пристану њихова самоуправна представништва и обласна скупштина области којој се желе припојити, а њихову одлуку одобри Министар Унутрашњих Послова по пристанку Министарског Савета. После пет година овакве се промене могу извршити само законом.

Члан 5.

Спајање области у Босни и Херцеговини врши се одлуком обласних скупштина дотичних области донетом већином од две трећине гласова, у границама одређеним у петом ставу чл. 95. Устава. Но поједине општине или срезови могу се из својих области излучити и припојити другој области у садашњим границама Босне и Херцеговине или изван њих ако на то пристану њихова самоуправна представништва одлуком од три петине гласова и ту одлуку одобри Народна Скупштина.

Члан 6.

Подела на округе (жупаније), срезове (котаре) остаје у колико не би била измењена поделом на области.

У случају где су овом поделом на области подељени један округ (жупанија), срез (котар) или општина на више области, овлашћује се Министар Унутрашњих Послова да по одобрењу Министарског Савета одреди окружна односно среска и оп-

штинска седишта срезовима односно општинама и селима чија су досадања седишта остала ван области округа или среза којој су оне припале.

Члан 7.

У Љубљанској области чине срезове садашњи политички окраји, даље судски окраји Брежице и Севница један, а судски окрај Лашко један срез.

У Мариборској области, изузев Међумурје, чине срезове:

1) мариборски леви брег: град Марибор, судски окрај Марибор леви брег и судски окрај Св. Ленарт;

2) мариборски десни брег: судски окрај Марибор десни брег и Словенска Бистрица;

3) дравоградски: судски окрај Маренберг и Гуштањ;

4) словенграшки: судски окрај Словенградец и Шоштањ без општине Шмартно на Паки; општина Горњи Долич и Козјак из среза Коњишког;

5) коњишки: судски окрај Коњице без општина Горњи Долич и Козјак;

6) горњеграјски: судски окрај Горњи Град и општина Шмартно на Паки из судског округа Шоштањ;

7) цељски: судски окрај Цеље и Вранско.

8) шмарско-рогашко-козјански: судски окраји Шмарје, Рогатец, Козје и општини Стоперце из среза Птујског;

9) птујски: судски окрај Птуј без општине Стоперце; судски окрај Ормош;

10) љутомерско-радгонски: судски окраји Љутомер и Горња Радгона са Апашком котлином;

11) судски окрај Мурска Собота;

12) судски окрај Долња Лендава.

Члан 8.

Варош Београд и град Загреб потчињују се великом жупану дотичне области, са тим изузетком да остаје управа вароши Београда и на даље под непосредном надзорном влашћу Министра Унутрашњих Послова.

Члан 9.

Ова Уредба ступа на снагу кад је Краљ потпише а обвезну силу добија кад се обнародује у „Службеним Новинама“.

26. априла 1922. год.
у Београду

Министар Припреме
за Уставотворну Скупштину
и Изједначење Закона,

Марко Н. Трифковић, с. р.

Председник Министарског Савета,

Никола П. Пашић, с. р.

Министар Припреме за Уставотворну
Скупштину и Изједначење Закона,

Марко Трифковић, с. р.

Министар Војни и Морнарице,
почасни ађутант Њ. В. Краља,
Генерал,

Милош М. Васић, с. р.

Министар Просвете,

Св. Прибићевић, с. р.

Министар Унутрашњих Дела,

Д-р Војислав Маринковић, с. р.

Министар Саобраћаја,

Андра М. Станић, с. р.

Заступник Министра Спољних Послова,
Председник Министарског Савета,

Никола П. Пашић, с. р.

Заст. Министра Трговине и Индустије,
Министар Правде,

Д-р Лазар Марковић, с. р.

Министар Шума и Рудника,
Живојин Рафајловић, с. р.

Министар Правде,
Д-р Лазар Марковић, с. р.

Заступник Министра Финансија,
Министар Шума и Рудника,
Живојин Рафајловић, с. р.

Заст. Министра Народног Здравља,
Министар Правде,

Д-р Лазар Марковић, с. р.

Министар Пољопривреде и Вода,
Иван Пуцељ, с. р.

Министар за Аграрну Репорму,
Крста Љ. Милетић, с. р.

Министар Грађевина,
Веља Вукићевић, с. р.

Министар Пошта и Телеграфа,
Д-р Жарко Миладиновић, с. р.

Заступник Министра Вера,
Министар Унутрашњих Дела,

Д-р Војислав Маринковић, с. р.

Заступник Министра за Социјалну
Политику,

Министар Унутрашњих Дела,

Д-р Војислав Маринковић, с. р.

УВЕЩАНО У КОЈИ ИНТЕРЕСУ СР. 179
1 ЈАНУАРИЈА

~~PROHIBITUM~~

SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE
CENTAR ZA INFORMACIJU I
KOMUNIKACIONA VEŠTAČOST

Inv. br.

21-129

SIGN.

БИБЛИОТЕКА

ЗА ПРАВНЕ И ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

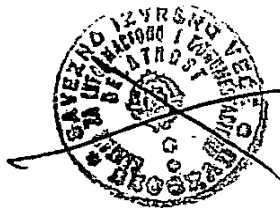
3.

О ПРАВУ НАСЉЕДСТВА КОД СРБА

НА ОСНОВУ ПРАВНИХ ОБИЧАЈА И ПИСАНИХ СПОМЕНИКА

ОД

ДР. Б. ПЕТРАНОВИЋА

БЕОГРАД

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА ГЕЦЕ КОНА

1, КНЕЗ МИХАЛОВА 1

1923.

О ПРАВУ НАСЉЕДСТВА КОД СРБА

на основу правнога обичаја и писаних споменика

Међу предметима, којима се бави правознaнство, нема доисто важнијега и заједно тежега што насљедовање и право, које се на њ односи. О постанку његову, и о темељу, на коме се држи, издавна су у просвјештеном свијету међу филозофима и православцима обстојала различна мњења. Још најстаријега доба римске јуриспруденције православци се живо препираху, да ли је човјеку слободно да располаже имањем својим послје смрти.¹⁾ У позније вријеме, одкада се у Европи пробуди од дуговјечнога мртвила љубав за јуридичне науке, па до задњега стољећа, може се слободно рећи, да је о томе предмету било толико разногласних мњења, колико бијаше знаменитих православних писатеља, колико тумачитеља римскога права. У најновије пак доба разногласје се то још већма раширило усљед њемачке филозофије и француског социјализма. Резултат свију тијех шпекулативних истраживања може се свести на теорију, што ју строга знанственост

¹⁾ De Luca, Theatrum; de succes. 1.

за нашега времена на чело постави, и која се као истини најближа примити може. Ми ћемо је означити са неколико ријечи. Право је насљедства неразлучно спојено са својином; оно је сродно својини и по духу и по природи бића својег; дубоко је усађено у срдцу човјечијем, и одговара подпуно духовноме нагону, што сили човјека, да продужи себи спомен и након смрти; па како му је темељ у истој природи ствари, од преке је потребе појединцу човјеку, породици и цијеломе људству. Њим се добро устројена породица снажно кријепи; што је год овој у материјалном погледу корисно, то се на њему понајвише оснива, — па не само корист појединих, него и икономични интереси читавога друштва, напредци у обртности, ширење јавнога благостања зависе поглавито од права насљедства. Важност је његову оцијенио кратким али згодним ријечима знаменити један *италијански правословац*, када рече: *што је год изобразеност у староме и новијем вијеку произвела великога, сјајнога, дуготрајнога, посљедица је права насљедственог* (P. Rossi, Cours d' econ. polit. leç. XXVI).

Прије него што на главни предмет наше расправе пређемо, буди нам дозвољено, да неке историчне црте о праву томе овдје у кратко предпоставимо.

О јуриспруденцији код старих Грка мало нам је што познато. Ако и не дијелимо мњења гдекојих учењака новијег времена, да учитељи Рима и свега познијега образованог људства нису знали за ту науку, пошто су имали форум, ареопаг, архонте, вितिје, што скупа јасно указује на правознанство, ипак се не да тајити, да су Грци у тој науци да

леко остали иза Римљана. По томе и о праву наслеђства јелинскога не тражимо правила по стројој знанственом методу израђених: то су прије мњења појединих великих учењака него систематички закони. Тако Платон и Аристел признаваху истина право наслеђствено у породици — право фамилијарно —; али како их руководила у томе идеја, да се у цјелини сачува породица, то су свако право опоручно (тестаментарно) са свим одбацили. По Платону наслеђовање вршило се ваздашњим пријеносом баштинских добара у исте породице. У Римљана пак, који у јуриспруденцији далеко надкрилише не само учитеље своје Грке, него и све остале народе прастарога и новијег времена,¹⁾ начело о наслеђију, по сугласноме мњењу најврстнијих правословаца, развило се из појма о неограниченој власти отчинској (*patria potestas*). Једини је домаћин — *pater familias* — имамо јуридично биће; само воља његова признавала се; сви остали укућани бијаху му подчињени, па с тога и завјештај његов бијаше што и закон: *uti legasset — ita jus esto*. Он је могао а да не каже томе разлога, искључити дјецу своју из наслеђства, и посљедња му воља ваљало је да се увијек врши. Ако није било последње разредбе, оода је наслеђство спадало на чланове породице истим оним редом, којим бијаху подчињени власти отчинској. Најприје наслеђоваху чланови тој власти

¹⁾ Romani, вели Лајбниц у књизи *de naevis et emendatione jurisprudentiae romanae* (стр. 232—233 т. IV. изд. парижко) *in una jurisprudentia regnant; hujus etsi semina a Graecis acceperint* (разумијева се по свој прилици XII таблица), *iude tamen infortuni excitarunt amplissimum pulcherrimumque, eaque in re una omnes populos, quod constet, vicerunt.*

непосредно подчињени; за овима који посредно од ње зависише. Доцније Римљани стегоше донекле аутократију домаћинову, поставивши начелом, да воља његова не ствара породичнога савеза, но родбинска свеза међу члановима. За то и самовољно располагање насљедством до тога буде стегнуто у новијем римском праву, да, и кад нема посљедње разредбе, насљедство иде најближим сродницима покојнога. На основу тога породичнога насљедственог права мушки су се вазда предпостављали женским по преимућству, што га имађаше мушка лоза (род по крви, *per agnationem*) над женском лозом (род по млијеку).

Да мимоиђемо источне народе, Индијце, Хинезе, Јевреје, који не знадијаху за друго насљедовање до породичнога, те по томе праву добра прелажаху од отца на сина без престанка, и по којему у Хини и дан данашњи породица је једина наследница отчева, — зауставимо се мало код народа, који су за средњег вијека доста утицали на европску изображеност. Овдје нам се указују најприје Германци. Германски појам о насљедству ако у нечем и личи на прастари римски, али произлази из другог извора и бива у са свим иноме духу. Овдје отчева воља не влада над породицом неограничено као у Римљана; отац је само покровитељ и тутор, те тако и остали чланови породице нису лишени грађанскога бића. По законима лонгобардским, народа племена такођер њемачкога, отац није могао да опоруком располаже, већ ако је био бездјетан, или није имао сродника у усходној лози. Тако опет закон визиготски признаваше за насљеднике само натражје. По истоме породичном начелу

закони бургундски, салски и т. д. допуштали би странцима, да наслеђују, пошто је породице нестало. Овај породични пријенос црта је карактеристична код свију германских народа, о којима нам јоште Тацит повиједа, да су се у наслеђовању строго држали породичнога натражја.¹⁾ Кано последица тога начела бијаше неспособност жене и у обће свију својака, да наслеђују у породици. У томе су особито строги били закон визиготски, англиски, салски; нешто блажији женама бијаху закони саксонски, бургундски и алемански.

Ова претежност мушкога спола над женским у наслеђовању није код образованијих европских народа од једном престала. Она се у неким државама повлачила још дуго вријеме, н. пр. у законодавствима *сардинском*, које за љубав начелу сродства по мушкој лози искључаваше све до скоро жене од домаћега наслеђства, присуђујућ им само право на мираз, када би се удале, — и *напуљскоме* гдјено првородство и мајорати сачињаваху једно од важнијих поглавља у грађанскоме законику. Тек најновијему времену, помоћу грађанске филозофије, бијаше досуђено, да изједначи на основу здравијих разумних начела дијелове међу сродницима без разлике спола и првородства, не гледајући, од куда посташе добра и на што су определијелена; те дан

¹⁾ Heredes successorisque sui cuique *liberi*, et nullum testamentum. Si liberi non sunt, proximus gradus in possessione fratres, patruī, avunculi. Види: С. Cornelii Taciti Germania. Cap. 20. ex recognitione Caroli Halmii. Lipsiae 1851. Овим ријечима додаје издаваатељ ово: Maxime memorabile est apud Tacitum inter heredes nullam omnino mentionem fieri patris ejus, qui mortem obierit, filiis non relictis.

данашњи може се рећи, колико је год законика код изображених народа, не вадећи ни *сводъ законовъ* руски, признају свиколици право насљедствено у цијелој пуноћи његовој, не стежући га на особити спол људски.

Сада нам је пријећи на огромну славјанску грану. Како је стојало у предхристјанско доба, па у потоња ближа времена код Славјана у тој струци, — какове појмове имађаху они о насљедству и породичноме иметку трудно је определијелити, и може се само судити по траговима, који се до данас у неких славјанских племена сачуваше, и по слабим извјешћима, што западни писатељи од V стољећа о њима написаше. Кад ове трагове и та извјешћа успоредимо с постојавшим обичајима и писаним законима поменутих европских народа, налазимо, да су се стари Славјани у гдјекојим стварима доста разилазили од западних назора, а у неким се опет с њима сударали. Међу прве иде навластито начело старога домаћега бића, начело обћега владања породичном својном, *фамилијарна и родбинска предсѣавнишѣва*; међу друге, да су *женама и у славјанскоме обичајном праву о насљедсѣву ѣредѣосѣављали се мушки*.

Ми смо горје поменули, да је насљедство неразднојно скопчано са својном, узимајући ову навластито с обзиром на земљиште. На оваково пак насљедство ни помислити није у првобитно доба ни код једнога народа на свијету, па ни у славјанског. Док је први човјек живио ловом дивљачи, рибањем, сабирањем дивљега воћа, он није ни сањао да присваја себи земље; он је сматрао као своје само оно, што би захватио или прерадио рукама

својим. Када пастирски живот замијени ловачки, од онда поче, истина, промицати и идеја земљишне својине; али је идеја та јоште врло слаба и нео-предијељена; држи се само простора, што га обичајно тару и проходе стада појединих племена, од куда непрестано свађе и инати, докле свако племе да пасе и прогони благо своје. Мисао, да би које племе могло тражити парче земље као своју искључиву својину, још никоме није ни на крај памети, јер се томе околности и увјети пастирског живота одрјешито супротиве. Тек пошто се племе одважило да обради нешто земље ма било и за који часак, настаје истом стање земљедјелско; па и тада обрађено земљиште остаја својина његова нераздијељена. Иза овакове задружне својине дође најпослије својина *лична* и насљедствена, којом је физично лице слободно располагати могло, претворив се тим начином у оно право апсолутно, индивидуално, што се најбоље огледа у позитивним законима римскога, па средњега и новијег времена.

Из овога се види доста јасно, да су народи само постепено, историјским процесом и развијањем домаћих својих и друштвених одношаја до личне својине, и с њом спојена права слободнога располагања доћи могли, те заиста и дошли. У томе су развијању неки народи спорије, други брже напредовали. Међу ове последње иду поглавито *Славјани*, који да би до личне својине дошли, нису на томе путу имали да свладају јаких запријека, као што то видимо код западних романско-германских народа, гдје је за средњега вијека феудални систем — сузеренство и поданство — успјел нијему развијању личнога права силно сметао.

Пошто нам је овдје предмет само насљедсвено право код славјанских народа, наине јужнога, то ћемо о њему бити нешто обширнији. Ми смо другом пригодом указали на родбинску јаку свезу, која још у прво доба код свију у обће Славјана спајаше дотичне чланове породице.¹ Видели смо заједно, како се васколик обћински живот Славјана онда држао изкључиво на начелу породичнога једирства, што га састављаху сви чланови породице, — јединство, које тако крјепко бијаше, да је и за преступке једнога одговарала цијела породица. Код овакве пак тијесне међусобне свезе ваљало је свакако, да сви остали фамилијарни одношаји буду томе јединству подчињени. По томе начелу иметак — баштина — бијаше својина читаве породице, као и све остало, што би поједини члан њезин привредио; те по истоме је принципу и права могао имати онај само, који с породицом стојаше у неразлучном једињењу. Гдје пак својина није право једне особе, ту се право насљедствено не може да односи једноме лицу, те с тога у овакоме стању ни о насљедству у строгом смислу, *qui succedit in universum jus, quod defunctus habuit*, не може да буде говора. Узрок је томе у истоме горњем начелу. Услјед овога породично се имање не дијели по смрти фамилијарнога старјешине, а избира се само нови представник. Смрт члана којег нема такођер никакова уплива на баштинске одношаје, који остају вазда исти, пошто

¹) Види моју расправу: *освета, мирене и вражда* по негдашњему српско-хрватскоме правном обичају; у VI. књизи Рада југословенске академије.

сваки поједини члан није власник, а користи се тек обћим иметком, па с тог ако је умрши сучлан посебним трудом себи штогод привриједио, није то прелазило на најближе му сроднике, т. ј. дјецу, но је остајало владавином цијеле фамилијарне обћине. Али ова основна начела, као што свак ласно увиђа, нису се могла за увијек одржати у снази својој, јер што се већма развијали лични одношаји, ваљало је да и она мало по мало то више слабе и изнемогавају.¹⁾ Урођено је човјеку, да буде себи свој; и по томе да се ослооди од породичне заједнице од зависимости домаћинове, те да сам себе кући. У природи је и то, да су породичне задруге, умноживши се прекомјерно број чланова, рађале временом несугласја међу укућанима, а кроз то давале повода слабљењу фамилијарнога јединства и стварању нових породица. Ово пак стварање нових породица стварало је и цијепање задружнога иметка, а тиме по строгој досљедности морало се рушити и првобитно породично јединство. Овакове породице, ако и одијељене, везала је ипак међу собом крв родства по првоме утемељитељу задруге, те су и на даље једно *ѿлеме* сачињавале. Примјер и доказ овакој племенској свези код Срба, што се фактично до данашњега дана сачувала најбоље у Црној Гори и оближњим предјелима, имамо јоште у првој половини XV. стољећа, тако лијеп и јасан, што се

¹⁾ Zadruga je na tako konservativnim načelima utemeljena, da ako baš i nema u sebi namjere vjekovati, to ipak lako je naći zadruga, kojim od postanka pa do sada možeš i koju stotinu godina nabrojiti. *Ali i stotine godina najposlje isteku, pa kako i svemu na svijetu, tako i zadruzi surha dodje.* Vidi Dr. Bogišić: *Pravni običaji u Slovena*, str. 142.

само зажељети може, гдје војвода Сандал године 1429 располаже једним *џокладом* новаца код дубровачке опћине најприје натрашку своје и брата му Вукца, а кад би се натражје по *ближњој* крви његовој затрло, оставља четирем кућама *племена* својег Радивоју Стјепконићу, Иванишку Остојићу, Ивану и Сладоју Вуковићем и Драгиши Гоисалићу (Miklošić Monumenta стр. 356—357).

Ово, што смо споменули, доказује, да с диобом топрв родише се први и прави појмови о насљедству. Овдје лице физично замјењује већ морално. Дио одијељенога члана спровођу осталих чланова бива особити иметак, којим се слободно располагати може. Ни устмена предања нити сачувани до данас писани споменици на жалост не говоре нам ништа, у којем виду; каквим се начином јављало прво то насљедство код наших прародитеља. У споменицима наилазимо тек на слаба обиљежја, из којих је трудно саставити себи јасан и одређен појам. Што се с већом извјесношћу знаде, то је факт, да је и при дијељењу задружнога иметка дакле и при насљедовању увијек у народу нашем, предњачила мисао, да се уздржи породица као морално лице, те се с тога строго пазило на породично начело, по којем су мушки, као чланови задруге, насљедовали пред женским.

Када просудимо да је србски народ од доласка својег у садашње земље па кроз много вијекова остављен био, да тако речем, својима рођеним нејаким силама, без трајнога саобраћаја с народима веће цивилизације, није се доисто чудити, што за цијело преднемањићево доба до половине XIV столећа лишен бијаше средстава, каквима је располагао

европски запад, да би израдио себи чврста одређена начела политичкога живота. Ову оскудицу у јуридичким формама осјећа веома наука, јер јој отјешчава свако знанствено озбиљно истраживање. Истина, нешто налик на православну теорију, на *ratio legis*, појавило се код Срба много доцније, када силни њихов и просвијећени цар објелодани *законик* свој; али нам је признати, не на укор неумрломе србском законоши, да му је рад без систематичкога реда, лишен знанствене потке, што се од чести бранити може духом и млађаном јоште просвјетом ондашњега времена. Но ако и немамо, као што горје рекосмо, до неколико мршавих писаних података о јуриспруденцији у обће а о наслједству на посе код Срба до Душанова доба, имамо срећом нешто, што нам недостатак тај у писаним законима обилато подпуњава, а то су народни обичаји.

Нема сумње, да се живот домаћи са свима огранцима својим вазда чист и свјеж хранио код југославјанства у обичајима његовим. Док туђински дух и јуридички назори римскога права много одузеше старинским корјеним облицима славјанскога бића у домаћем живљењу наше сјеверне католицизму одане браће Чеха, Пољака и Словенаца, излажућ их то већма инородноме западњачком упливу, једини Југославјани, нарочито Срби, знадоше кроз толика столећа чувати своја корјенита славјанска начела, као темељ своме не само домаћем но и грађанском обстанку. Доказ томе, да не споменем породичних задруга нити других установа, уздржавших се у цјелини по Босни, Херцеговини и т. д., буди нам јуначка Црна Гора, гдје се об-

ћински устрој, обитељски одношаји и односећи се амо народни назори представљају и дан данас оку путника у своме, ако и простоме, али за то срдцу родољуба милом прастароме виду и облику.

У животу самосвојнога народа сваки сљедујући појав истиче из предидућега појава, сугласно неизбјеживоме закону историјске сљедбености. К овој истини придружимо и ову, да сваки народ има своје племенске њему тек својствене особине, које се појављују у многоврстним одношајима живота његова, били они јуридикни, икономични, управитељни, из којих он развија своје обћинско биће. Поглавице народне, звали су они жупани, кнезови, краљеви, сљедовали су и у томе кано и у другоме чему, некое нагону интуитивнога увјерења, што га осјећаху као што га осјећаше сами народ, којим управљаху. Ово мишљах, да је нужно казати, да би достојно могли од туда оцијенити сву важност, коју и за наш предмет крију у себи народни обичаји. Ради тога судим, да нећемо погријешити ако устврдимо, да су се и србски владатељи при стварању закона на та корјенита у форми обичаја заодјенута начела поглавито, да не речем, искључиво обзирали. Тако законик Душанов садржава у себи чисто народних карактеристичких установа. Њим се потврђује, што је год повише речено о старим начелима славјанске обитељи. Неогранично јединство породице, као основно начело фамилијарнога живљења древних Славјана, јавља се и у законодавству србскога владоца. Редом с овим видимо, како се дубоко у Срба укоренио био појам о нераздјеливости породице: лица, што састављаху фамилију, сматраху се као чланови моралнога лица,

и као што већ рекосмо, за преступак појединог члана одговарала је цијела задруга. Тако је било и с насљедством. Ослањајући се на законик, можемо становито тврдити, да се онда већ законом, а много раније и обичајем допуштало у Србији дијељење чланова од обће обитељи: *и кѣо се обреѣше у јединои кукне, или братенци или оѣиц оѣи синов или ин кѣо оделн* (по ред. Новаковића чл. 15). Насљедство овакова инокосног члана прелазило је искључиво дјечи, која су с њим чинила једну обитељ. Гдје није било дјеце, прелазило је на побочну лозу, а не будући и ове, онда је баштина као пушта припадала владоцу.

О праву насљедственом, томе важноме дијелу правознанства, немамо жалибоже у Душанову законнику до цигле двије кратке наредбе, па се и ове односе само на владеоце. Једна се тиче непокретнога добра и гласи овако: *кои власѣелин имаѣи дѣицу или неимаѣи, и умреѣи и ѣо неговѣ смрѣи башѣина ѣусѣа осѣанѣи: аише се обреишеѣи ѣт неговѣ рода до ѣреѣишега браѣучѣда, ти да имаѣи јегову башѣину* (чл. 42 по ред. Шафарика).¹ Као што се из ових ријечи јасно види, ово је закон нарочито за насљеђивање властелина, који су инокосно живили и умирали, или ако су и живили у задрузи, а оно имали свој особити непокретни иметак (даровштина владоца за личне заслуге и т. д.), којим су слободно располагати могли. Поредак на-

¹) С. Новаковић редигује даље овај чланак овако: *кои власѣелин не узима дѣце, али ѣак узима дѣцу, ѣер умре, ѣо јегове смрѣи башѣина ѣусѣа догдѣ се обреѣше оѣи јегова рѣда до ѣреѣишега браѣучѣда. Тзи да има јегову башѣину*. Види законик Стефана Душана, цара србског. У Београду, 1870.

сљедовања у овакоме случају бијаше овај: прво су насљедовала отцу дјеца његова, а не будући дјеце, браћа и останак им до трећег братачеда. Но питање је, која су то дјеца? По граматичноме смислу ријечи те колективне, штоно одговара латинској *proles*, њем. *Kinder*, досљедно је одржати, да се под тим именом разумије пород покојников у обће, *progenies, proles*, без разлике пола, дакле синови и кћери; те по овоме синови покојника усљед старославјанскога начела насљедоваху први, за синovima кћери, а у помањкању ових истом братачеди. Да се тим редом насљедовало у Срба и у XV стољећу имамо у споменицима доста јасних података. Довешћемо један примјер из уговора од 21. Дец. 1427 г. између војводе Радосава Павловића и дубровачке обћине, која за уступљени јој дио Конавља даје у насљедствену баштину војводи, окром других ствари, неку полачу у Дубровнику О поредку насљедовања у тој баштини чита се ово: *и почитоваше мене господина воеводу Радосава и сина ми кнеза Иваниша и наше послегне кнез, власителе и вса ојкина града Дубровника, даше ми и дароваше палачу с месћом у Дубровнику, која је била прошовиешара Жореша, да се најрави и уреси... даше ју мнје господину воеводи Радосаву и сину ми кнезу Иванишу и нашему останку правому и почитеному срдца нашега, шчо је по мушком колону, али након шчога по женском колону, шчо би нашега срдца: ако ли би кои женскога колена, тчо би од нашега срдца, шчада нашим осталем како крв подае.* (Mikl. 337—338).

Позитивних законом определијених правила о пријеносу воастеоских баштина иза трећег братачу-

чеда не налазимо у Срба; од куда се досљедно може извести, да закон овакову баштину сматраше као пусту — *res derelicta* —, која по праву припадале владоцу. Законик нам такођер не каже, да ли су и родитељи у помањкању натражја насљедовали, као ни то, којим су се начином одређивали дијелови насљедства позваним синовима и кћерима, — по свој прилици на једнаке чести, јер су сви насљедници били међу собом равни, што и данашњи обичај потврђује.¹⁾

Други је са свим насљедствени поредак, када је властелин с браћом или останком њиховим у задрузи живио и умро, те синова и кћери оставио; јер да је задруга и међу властелима морало бити, ако не баш правих као међу сељацима због разликости у занимању дотичних чланова, а оно бар фамилијарних обћина, које спајаху свезом сродства више браће или братучеда под управом једнога старјешине, то историјски стоји, а потврђује се и тим, што турске спахије у Босни имају и данас задружну форму фамилије, па с тога је и насљедство налично задружноме, јер спахилуци као неразди-

¹⁾ Види писмо херцога Стјепана, 19 Јулија 1453, којим прашта сину Владисаву за одметништво и обећава, да ће још за живота својег раздијелити цијело своје покретно и непокретно имање на двије поље, једна њему (Владисаву) а друга сину Влатку: *ја херцег Стјепан обешовах се и рекох вером и речју мојом госпоцком синовом ми кнезу Владисаву и кнезу Влатку, да им хоћу за мога живоша расправити и разредити право на поли господство моје, властели, слуге, комору, градове, сваке врсте људи, царине, проходича, да држат и имања сваки своју праву половину...* (Monum. Serbica Д-ра Миклошића стр. 461—462). — У Руса је о том пословица: Гдѣ ровной бой (два брата) тамъ все (отцовое) по поламъ.

јелна скупна својина прелазе на све синове умрлог спахије.¹⁾ О томе поредку немамо, истина, никаквих правила у законику, али му се домишљати можемо из духа и карактера породице, како је свађаху јоште први Славјани, и како се од чести до данашњег дана одржала. Услед тога старославјанскога породичнога начела, које се досљедно повлачи кроз цијело обичајно и писано србско право, може се као обће превилно држати, да баштина није могла из једнога рода у други пријећи, док је год први род постојао, т. ј. докле бијаше у њему мушкога останка. Жена, опредјељена да удадбом прелази врло често и у туђе са свим племе, по неопходној строгој досљедности истога начела лишавала се права насљедственог, које би јој иначе по самој природи припадало, јер се тиме уздржање рода и племена, а кроз то и нераздјељивост баштине очевидно рушила. Жене су дакле искључене биле од непокретнога насљедства једино услед горјеречене у обичају и закону чврсто укоријењене идее, а не по томе, што су тобож имале мање права на насљедство него мушки.

Стари писани споменици и у томе дочуваше нам повелики број података, из којих се познаје велико и може се рећи донекле претјерано настојање србских владалаца и господе, да им баштина остане искључиво у роду и племену по мушкоме кољену. Ми смо мало прије донијели о томе предмету примјер из уговора војводе требињског Ра-

¹⁾ В. Љетопис србски, 1745. II. 15. — И у Русија као да је било некад властeosких задруга: *Ако в боларех или в боларичех држине не будейт синов а дшчери возмуит* (Правда Руска).

досава Павловића с Дубровником. Ево јоште једнога јаснијега, који ради садржаја својег вриједи, да се овде напомене. Предмет је исти уговор с обћином дубровачком од г. 1419, с једином разликом; што је једна од уговарајућих страна велики војвода Сандаљ Хранић, за ким бијаше у другом или трећем браку Јелена кћер србског кнеза Лазара, а удовица Балше, господара зетскога. Познато је, да је Сандаљ био старјешина властеоске куће Косаче, те имао млађу браћу Вукца и Вука, а овај опет сина Стјепана доцније херцега. Па ево шта он као глава обитељи у замјену за половину жупе конаваоске, међу другим уговора за се и за браћу: *да им се има давати реченому господину воеводи Сандаљу и кнезу Вукцу и кнезу Вуку по другом, како крв њодаје, непресано... докле јесѿ жив господин воевода Сандаљ али од његова срдца њочѿено и њраво најѿражѿе али осѿанак, да јесѿ нему и негову осѿанку, а по ѿом како се ѡше кнезу Вукцу и кнезу Вуку и Сѿейану кнеза Вукца и них осѿанку по мушком колѿну, по том ѡлемену, како крв ѡодаје, них осѿанку што је ѡочѿено и ѡраво најѿражѿе них срдца мушко колѿно...* (Mikl. 286.)

Пошто смо нешто постојећим обичајем, нешто примјерима из споменика показали, како је некад стајало с насљедственим правом код србских властела, ред је, да коју проговоримо и о другој класи србских житеља, који не спадаху међу властеле, поименце о сељацима. Да је међу овима, именито неропсима, био довољан број правих господара, имајућих својих баштина, о томе мислим нема сумње, почем је то историјски већ у обће доказано, а и

закоником Душановим особито потврђено: *лудие землане кои имају своју башчину, землу и виноград и кућленице, да су волни от своих виноград и од земле у њрикију оїдати.*¹ Гдје пак човјек имаде свој собствени иметак, те њим по вољи располагати може, ту је по логичној досљедности и право насљедства, јер је ово, као што више крат споменусмо, најтјешње сдружено са својином. О томе насљедству код сељака немамо, истина, ни у законнику ни у споменицима ни јавна ни трага. Што се о насљедству одвојено од задруге живећих сељака-баштиника не говори, као што се говори за властеоце, томе је, мислим, по свој прилици прави узрок, што је некад па од чести и дан данас инконштина у тежачкој руци врло риједка бити морала, кано неки изузетак од обћега правила, које се у далеко раширеној и народу својственој задрузи огледа, те стога и законик га, по себи и онако кратак и у многоме чему неподпун ласно муком мимоишао.

За насљедство у тежачким задругама, ма да и о њему у законнику ништа не долази, да је некад доиста постојало, цијенам, да би сувишно било говорити. Да су и у оваквим задругама жене од насљедства искључене биле по истоме правилу, што га повише назначисмо, најбољи нам је доказ обичај, који се до данас одржао у слободној Црној гори, па донекле и у србским земљама, гдје се уведоше од подуже доба западна јуридика начела римскога права; те у Боки и у Далмацији и сада бива, да се народ сеоски правилима аустријског

¹ Чл. 89 по ред. Новаковића — види моју расправу: О робству у XVI. књизи Рада југослав. академије.

саконика о насљедству не радо повинује, и жене имајуће и рођенога порода, одричу се врло често права својег на отчинство на корист браћи својој, задовољавајући се прћијом у благу, одјећи или у новцу.¹

¹ Навешћемо овдје гдекоје обичаја о насљедству у колико су нам познати из Црне горе и Далмације.

А. У Црној гори. Кад Црногораца отац, глава обитељи, оставља након себе у насљедство сву своју баштину мушкој дјечи и то тако, да при диоби сва браћа морају његову имаовину на једнаке чести подијелити. Код Црногораца нема да ће отац најстаријему сину што више оставити; него се нађе да млађа браћа при дијељењу обдаре свога најстаријега брата из неког обзира, што их је управљао посље очеве смрти, или што им је у нејаким годинама олакшице донио и гдјегод као прави родитељ поступао; и тај њихов дар не састоји се толико у вриједности, колико у почти. Састоје се на пр. ти надодатци, ти дарови млађе браће старијему из каквога комада очеве оружја, као пушке или јатагана, или каквога другог оружја. Те тако црногорски отац не прави разлике између синова, него свима равно: — Женске, где има браће, не насљедују ништа, нити јој браћа дају какву прћију, у благу или земљама посље него су удате осим оно мало руха, што собом однесу при удаји. Тај је обачај кроз сву Црнору, и сваки се отац и брат тога права држи, те женској не дају прћије никакве у покретнима и непокретним стварима. — Женске само насљедују гдје нема браће. У оваквим случајевима постоје ипак неки обичаји, по којима се управља обличји род тих женскиња и њихових супруга. По томе обичају одиве не могу однијети очево добро па продати у друго племе; него ако мисле продати, ваља да га продаду најближим рођацима у племе, у којем су се родиле; сувише те одиве нису господарице од очеве куће*), нити предвраћа нити гувна: све то насљедује најближа својта у племену без икакве накнаде, осим што одиве могу изнијети покућанство из куће. Ма какво оружје да остане иза отца не могу га однијети мужу своме, него и то

*) Слаже се с хварским штатутом: *exceptis domo et samento.*

Пошто дакле жене нису у обће имале дијела у наслѣдству, то су их при удадби отцеви или браћа у иноконштини, а домаће старјешине у задругама и у стара доба потребним рухом и другим чиме скунабљали, што скупа мираз или прѣију састављаше. Колико је свака дјевојка у то име примала, не може се ништа поузданого рећи; по свој прилици коликоћа је та зависила од воље даваоца, и ваљало је да буде према благостању дотичне породице и важности њене у обћини, што и данас бива по неким мјестима у Далмацији. Осим тога

се дијели мукте међу најближим рођацима у истом племену коме обичају наводи се узрок, што би племеници у случају какве нужде бранили рођака, а не би га дошао зет бранити. — У Црној гори није обично, да се узимљу и удају из истога племена, као на пр. Петровићи између Петровића, Мартиновићи између Мартиновића и т. д. Исто тако није обичај да отац, који нема мушке дјеце, зове у лаштво својој кћери туђега младића, да му наследи добро посље његове смрти, ни из туђега племена ни из својега; то би у Црној гори била велика срамота и по дјевојку и по отца јој.

Б. У Далмацији. У Далмацији, навластито код Срба обојега закона, обични је ред наслѣдства у иноконоштини, да сва дјеца наслѣде отчево добро једнаким правом. Али се гдјегод догоди, да је отац из мржње према каквоме сину оставио своју половину другоме сину. Нема никакова обичаја, по којему би ишло по праву старијега брата то средњега то, осим што најмлађему дају огњиште, које по праву припада. — Женске наслѣдују и ондје, гдје има браће, и оне могу однијети брату дио као и мушки. Него је то туђинштина, која се у новије вријеме увукла чему је најбољи доказ, што народу и данас није по вољи, да женске носе дио, јер се тим слабе обитељи. — Кад се браћа дијеле, онда обично иде свак на посе, и не чине више никаквих малих задруга, већ да који брат има одрасле мушке дјеце, која морају да иду с отцем, из чега би сљедовало, да се дијеле *in stipites* а не *in capita**) и овоме браћа не дају ништа више, ни

*) Сравни: *Právni običaji u Slovena D-ra Bogišića*, стр. 144.

кћери је властеоској по смрти отца, када не бијаше мушке дјеце, припадало велико бисерно одијело и златни појас покојника: *ако ли (властџелин) не узима сина но има дшџер, да јестџ џемези волна дшџи и џродаџи или одаџи свободно* (чл. 136. Ред. Шаф.)

Ми смо досада видели, да је и у Срба обичај па закон давао сродницима право да насљедују покојника; а то је право насљедника по закону (*ex lege*), неопоручно, у Римљана под именом *ab intestato*. По овоме, што смо горје већ казали, о каквоме систему тога права у Срба, судим, да се не може ни мислити, камо ли што озбиљнога тврдити; јер што год о њему знадемо, ограничава се мал не на једини чланчић у закону, којим се опредјељује поредак насљедовања и стјепени сродства до којих се распростирало. То је све. А иначе

у житу ни у благу нити у чем другом него осталој свој браћи. — Удовица насљеди сав мужевљево дио када има дјеце, а и кад нема, може да га насљеди, ако се зарече да се неће више удати, у којем случају не дају јој него четврти дио мужевљево иметка; остало дијеле међу се браћа. — Муж насљедује сву женску имаовину. — Када једна обитељ стане на саму кћер, онда је родитељи гледају удати за сусједа, добра младића, који ће их у њиховој старости надгледати а посље њихове смрти васколик иметак насљедити; или ако не тако, а они зову каквог вриједног младића у лаштво, кога вјенчају са кћером и држе га за својега сина, те ће све њихови добро насљедити. — А кад каква обитељ нема ни сина ни кћери, онда њено добро остаје најближој родбини; или посине каквог вриједног туђег младића, који ће их насљедити. При посиновљењу има неких обреда, без којих би народ посиновљење сматрао за незаконито; а тај је обред овај: поочим, који хоће да посини, опаше себе и посинка својим пасом три пута прјед свједоцима и говори, да му је ово његов (будући) син духовни, те тако тај духовни син насљеди све добро својега поочима.

није могло ни бити, када поред задружних породица и нераздјеливности иметка, ове чисто народне и свуда по србству далеко разграњене институције, која развитку интестатнога права јако сметаше, недостајаше кроз то народу и правитељству повода а и темеља многим јуридичним фикцијама и танчинама, којима у том обзиру преобилује римско право. Да се којом срећом државна самосталност србска, које стољеће јоште одржати могла, могосмо се зар, уз напредовање просвјете, и томе напредку јуридичне науке код нас надати тим већма, што је наслеђство *ab intestato* по мојем мишљењу било обичније у Срба, јер се више приближује карактеру славјанскога начела о јединству породице, које се противи диобама, те ради тога наслеђство по опоруци — *ex testamento* — имало би се сматрати као изнимак горњег правила, подпуњавајући на неки начин исто привило.

Што се тиче овога задњег начина наслеђивања, опазити нам је прије свега, да за опоруку у смислу римскога *testamentum* или данашњих западно-европејских завјештаја нису знали стари Срби. Круг дјеловања у нашим опорукама морао је према обстојећим начелима о јединству породице и о неразделивности иметка бити веома ограничен. Самовољно располагање допуштало се за непокретне ствари, што их покојник својим трудом стекао, или му их владалац дао као награду за учињене држави услуге. Тако се из чланка 88 законика увиђа, да су властелини овакова добра могли: *под црков даиши или за душу оидатиши, или продати коме лубо*. Ово исто ваља и за друге људе *земијане*,¹⁾ који имају

¹⁾ *Земљанин, agricola* В. рјечник Даничића, I стр. 375.

своју баштинину, земљу и винограде и кућенице, да су волни оџ својих виноград и оџ земље у љракију оџдаџи или цркви љодложиџи. — Породичном баштином могао је отац разређивати тек онда, када су се неки од дјеце му већ одијелили били, а другима се назначиваху дијелови. У овоме случају опорука није одређивала насљеднике; овдје се насљедник већ подразумијева на основу постојећих фамилијарних начела, те опоручитељу ино не остајаше, него да иметак, сходно истим правилима, међу насљеднике раздијели.

Велеважно мјесто међу познатима до сада старим опорукама заузима опорука знаменитога херцега Стјепана Косаче, преминувшега г. 1466 у Драчевици у граду своје Новом, што ондјешњи Срби и данас по њему зову Херцегнови. Она је писана 20 маја 1466, и налази се у II. књизи српских споменика, што их преписао из дубровачке архиве врли родољуб гроф Медо Пуцић. У њој херцег располаже само својим покретним имањем, а о непокретном ни спомена, — чим се донекле потврђује, што повише рекосмо, да су се у томе погледу по насљедовању *ex lege* насљедници мушкога кољена по себи разумијевали, те с тога ни опоручитељ није налазио потребно да о томе што год разређује. Сувише из те опоруке свак ће ласно увидјети моћи, да је за покретне ствари власт и воља тестатора била много мање стегнута. У њој херцег оставља истина тројици својих синова. Владисаву, Влатку и Стјепану цијело своје покретно имање да га дијеле на једнако: *осџала комора сва изам како се и шчо иному више љише, да се раздели љреми моем синовом... џако једному, тако*

и другому шако и шрешијему све на троје; али сврх тога од новаца Влатку 30 тисућа златних дуката, толико опет уз друге јоште драгоцјене ствари најмлађему сину (и рекао бих љубимцу својем) Стјепану. Владисаву пак најстаријему од свега блага у новцу ништа, а за што? По свој прилици тога ради, што му је овај за живота доста јада задао био, одметнув се од родитеља, и тражећи у Турака помоћи, да му нашкоди. (Види: Monumenta Serbica д-ра Миклошића стр. 444—447).

Довдје смо најглавније говорили о насљедству код Срба, како се развило из унутарњега фамилијарнога живота и на основу писаних споменика. Вриједно је, да се сада обазremo и на штатуте гдјекојих приморских далматинских градова у толико само, колико се у њима под упливом свеобладавшега и у приморју за средњега вијека римскога права, сачувало о насљедству чисто славјанских начела. У наредбама о томе предмету налази се у горњим штатутима гдје више гдје мање домаћих славјанских стихија. Почнимо штатутом *задарским*, који, што је управ за чудо, када се помисли, да се град овај вазда туђио славјанства, носи у томе доста народних обиљежја, Тако, мимоилазећи установе очито римскога права, да назначимо некоје од тих народних црта. Где је браће, сестре не насљедују. Гдје су синови и неудате кћери, посљедње примају из покретнога иметка колико и браћа. Не буде ли покретнога имања или врло мало, онда је сестра вољна искати, да јој се намира дио из непокретнога добра, или да јој се даде колико и мушкима. Остану ли иза отчеве смрти саме кћери, удате и неудате, дијеле једнако цијело насљедство, али се

најприје урачунава, што је која добила при удаји.

По *корчулскоме* штатуу сви синови, били они и од разних бракова, имају једнака права. Ако тко умре без опорукe, сва добра припадају најближему од његова рода по мушком кољену; ако не би било којега или које (*aliquis vel aliqua*) од мушкога кољена, насљедује жена, која исходи по мушкој лози (*per lineam masculinam*, мислим да је погрјешка мјесто *faemininam*); не буде ли најближега по женској лози, насљедује најближи мушки по женској лози; ако није мушко онда женска. — Кћер и сестра удате немогу ништа тражити од насљедства. Сестру до 18 године ваља да браћа удаду, т. ј. да јој одреде прђију.²

У томе се *хварски* штатут нешто удаљивао; јер по овоме отчинство су дијелили *ab intestato* једнако сви насљедници мушкога и женскога пола, искључујући *domum et casamentum, positum in civitate*, дакле дио непокретнога добра, на које кћери не имаху права. Тко би умро без насљедника а немао сродника, онда је покретна и непокретна добра насљедовала обћина; али трећи дио од тога ишао је за душу покојника (*pro anima illius*).³

Стари је поредак насљедовања по *шрогирском* штатуу био преиначен по узору млетачких установа XIV. вијека. Насљедовали су: 1. синови и унуци по праву представљања; не будући онда ових кћери; 2. отац, дјед и прадјед; 3. браћа и

¹ Statuta Jadertina lib., III, 127., 129.

² Statuta comunis Curzulae, cap. XXXIX, XLV, XCVIII, CXIII, CXXVI.

³ Statuta communitatis Lesinae, cap. XXXII, XXXIII.

побочни сродници мушкога пола, а када их не би било (*sorores non admittuntor quando fratres sunt*) тада сестре и побочне сродници; 4. најпосље опћина. — Синови и кћери имају једнако право на покретности.¹

Славјанских се начела о наслеђству држао и *копторски* штатут. Тако се говори, да кћери код браће не учествују у наслеђству. Браћи се налаже, да снабдеју сестре и унуке прђијом. Пошто једном примише мираз, не могаху даље ништа тражити. Отчева је дужност била, да уда најприје кћери од прве жене, за тим од друге и тако даље.²

Закони *шибенички* рекао бих, да се удаљивају у нечем од тих начела. Ту се припознаје *једнакости* сполова, окром отчеве куће, која остајаше мушкима, и право *представљања*, од куда се јасно види уплив римскога права. Али мислим, да се народ у Шибенику, згољно хрватски, у практики мало на то обзирао.³

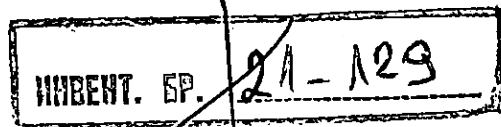
¹ Statuta civitatis Tragurii, Lib. 2. Reform. Cap. 22. 23.

² Statuta civitatis Cathari; cap. 141, 144, 146, 166, 167.

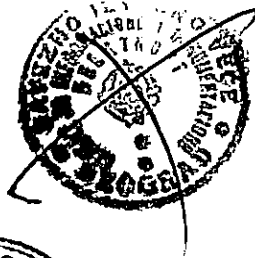
³ Volumem statutorum et reformationum civitatis Sibenici; V. 22. 23. Занимљива је за наш предмет пресуда шибеничког кнеза Ђорђи (млечића) и Ловре (Laurentius) начелника градског од 17. феб. 1298 у парници о наслеђству између госпође Славе жене Петроша Струке и наследника Владе удовице пок. Радована Потајнице и других, из које се види, да су и у Шибенику од 30 година назад, дакле под хрватском владом, жене од наслеђства искључене биле: Quod illo tempore de triginta duobus annis, filie civis Sibenicensis non habuissent partem nis filii obtinuerint omnia bona patris et partrimonium, quod secundum illo tempore consuetudo fuit Sibenicensibus. Види: Monumenta Spectantia Historiam Slavorum Meridionalium. Vol. III. pag. 430. 431.

Завршујемо расправу штатутом *дубровачким*. По закону lib. 4. cap. 26, 27 и 47 кћери нису наслѣдовале у иметку родитеља умрших без опорукe: *filiae maritatae, sive non maritatae habentes fratrem vel fratres omnes debent recumbere in fratrem cum suis partibus*. Само кад не би било мушких глава, онда би наслѣдовале кћери: *Filiae si non habent fratrem, sint tamquam masculi in patrimonio* (cap. 26). Ово се дакле наслѣдство управљало усљед славјанскога појма. — Кад не би било у покојника никакве дјеце, наслѣдовали би најближи; а родитељи су ближи, него браћа: *bona intestati carentis filiis vadant ad propinquiores ejus* (Lib. 8. Cap. 29). Закон није ограничавао ово наслѣдство до каква степена.

Премда lib. 4. cap. 25 наређује: *Volumus quod haeredes, sive sint masculi feminae patrimonium patris sui tam mobile, quam stabile equaliter dividere debent inter se*, — ипак слѣдећа поглавља 26, 27, 47 опредјељују супрот томе, да кћери немају права на покретно нити на непокретно имање, него само да могу питати од браће прђију. О томе горјеречени закони веле: *fratres teneantur, si necesse est, cum omnibus bonis patris et debeant maritarae sorores. Quod si bona patris non sufficiunt, ipsi fratres de lucro suo teneantur maritare eas* (cap. 47). *Si quis filias cum perdivisio maritaverit, in his quae sibi remanserint, habeat plenam potestatem, filiae autem superdictae in iis nullum habent jus. Et si quaedam filiae non sut maritatae,, statuimus quod debeant cum perdivisio maritari. Et quod superfluum fuerit de patrimonio, seu matrimonio, inter omnes filios comuniter dividatur*. — У прђију давало би се свашто, и више пута куће и друго непокретно имање.

У граду Дубровнику а посебито међу властелама нису биле у обичају задруге Ван града пак по цијелој дубровачкој држави задруге су свуда постојале, а гдјегод као н. пр. у Конављима уздрже се чврсто и дан данас. Онамо стари људи не памте, да се која обитељ из задруге одијелила. По староме обичају (јер писаних закона о томе нема) кућни старјешина, звани домаћин, влада свом обитељу и задружним имањем; он сам заступа свуколику обитељ прама другима; он сам може да се ваљано на што обвеже или задужи. Сви остали задругари немају никакова особног права на какав дио задружнога иметка. Из тога слиједи, да у дубровачком околишу у задругама нису насљедовала дјеца отцу, него је насљедник била читава здруга.

Јур. др.
39146

5

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. УМЕЋЕ РАТОВАЊА
Сун Цу
Београд: Космос издаваштво; Подгорица: Нова књига, 2017.
2. ИЗ ЗЕМЉЕ НЕМАЊИЋА
Предраг Чудић
Кикинда: Партизанска књига, 2021.
3. ХАНСЕНОВА ДЈЕЦА
Огњен Спахић
Београд: Контраст издаваштво, 2019.
4. ЖИВОТ УПРКОС СВЕМУ
Виктор Е. Франкл
Београд: Контраст издаваштво, 2021.
5. ЗАКОНИ ЉУДСКЕ ПРИРОДЕ
Роберт Грин
Београд: Контраст издаваштво, 2022.
6. КАКО САМ УШАО У ЕУРОПУ
Дамир Каракаш
Београд: Лом, 2021.
7. ПОД ЈЕСЕЊОМ ЗВЕЗДОМ
Кнут Хамсун
Београд: Лом, 2021.
8. ЦАН
Андреј Платонов
Београд: Лом, 2022.
9. КАТАРИНА
Драшко Сикимић
Београд: Лом, 2021.
10. ОМОН РА
Виктор Пељевин
Београд: Лом, 2021.
11. ПО ЗАРАСЛИМ СТАЗАМА
Кнут Хамсун
Београд: Лом, 2021.

12. ЗАПИСИ ЈЕДНОГ РЕВОЛУЦИОНАРА
Петар Алексејевич Кропоткин
Београд: Лом, 2021.

13. БЛИЗИНА СВЕГА
Анте Златко Столица
Београд: Лом, 2022.

14. ДНЕВНИК: 1920–1994
Чарлс Буковски
Београд: Лом, 2021.

15. БОЛДВИН
Милица Вучковић
Београд: Лом, 2021.

16. КРЕЧАНА
Томас Бернхард
Београд: Лом, 2021.

17. ВЕЧНИ МУЖ
Фјодор Достојевски
Београд: Лом, 2022.

18. БЕРГОВА УДОВИЦА
Бора Ћосић
Београд: Лом, 2022.

19. ЧИЛЕ НОЋУ
Роберто Болањо
Београд: Лом, 2021.

20. ПОДСТАНАР
Филип Грујић
Београд: Лом, 2020.

21. МЕРСИЈЕ И КАМИЈЕ
Самјуел Бекет
Београд: Лом, 2022.

22. ЛУМПЕН-НОВЕЛА
Роберто Болањо
Београд: Лом, 2021.

23. БАТЛЕР КОД ГЕТСБИЈА
Едуард Лимонов
Београд: Лом, 2022.
24. БЕТОН
Томас Бернхард
Београд: Лом, 2021.
25. ДЕЦА
Милена Марковић
Београд: Лом, 2022.
26. СРЦЕ ЈЕ УСАМЉЕНИ ЛОВАЦ
Карсон Мекалерс
Београд: Лом, 2019.
27. ПОДРУЧЈЕ БЕЗ СИГНАЛА
Роберт Перишић
Београд: Лом, 2022.
28. КО ЈЕ УБИО ГОГОЉА?; ВЕНЕДИКТ ЈЕРОФЕЈЕВ
И ХОР ПИЈАНИХ АНЂЕЛА
Александар Новачић
Београд: Логос, 2021.
29. ЂАВОЛИЈАДА; КОБНА ЈАЈА; ПСЕЋЕ СРЦЕ
Михаил Булгаков
Београд: Отворена књига, 2021.
30. ДИВЉЕ РАСТИЊЕ
Миљан Милановић
Кикинда: Партизанска књига, 2022.
31. МЕКАНА ДЕВОЈКА
Лиза Семјуелс
Кикинда: Партизанска књига, 2022.
32. ДИСКО ТИТАНИК
Раду Павел Гео
Кикинда: Партизанска књига, 2021.
33. КАКО СЕ ЈЕДЕ НАР
Бојан Бабић
Кикинда: Партизанска књига, 2021.

34. ЗЕЧЈЕ ОСТРВО
Елвира Наваро
Кикинда: Партизанска књига, 2022.
35. У КЛИВЛЕНДУ ЈЕ СВЕ ПО СТАРОМ
Мирослав Ћурчић
Кикинда: Партизанска књига, 2021.
36. ПРИЧЕ У ПРОШЛОМ ВРЕМЕНУ
Петар Данчев
Кикинда: Партизанска књига, 2021.
37. НЕМА ПРИЈАТЕЉА ОСИМ ПЛАНИНА
Бехруз Бучани
Кикинда: Партизанска књига;
Нови Сад: Културни центар Новог Сада, 2021.
38. МАЈСТОРИЈА
Ана Шнабл
Кикинда: Партизанска књига, 2021.
39. СИМПТОМИ
Милица Слива
Кикинда: Партизанска књига, 2021.
40. ЧИТАЊЕ У МРАКУ
Шејмус Дин
Кикинда: Партизанска књига, 2021.
41. СИЛСИ
Мари Редоне
Кикинда: Партизанска књига, 2022.
42. ЖЕГА
Космин Перца
Кикинда: Партизанска књига, 2022.
43. РУСВАЈ
Миколај Гринберг
Кикинда: Партизанска књига, 2021.
44. #ЕВОНАПРИМЕРЈА
Јелена Дедић
Кикинда: Партизанска књига, 2022.

45. РЕТОРНО 201
Гиљермо Аријага
Кикинда: Партизанска књига, 2017.
46. ВЕЛИКЕ РАДОСТИ И ВЕЛИКЕ ТУГЕ
Августин Купша
Кикинда: Партизанска књига, 2017.
47. СВА МЕСТА НА КОЈИМА СМО ЖИВЕЛИ
Ричард Овејн Робертс
Кикинда: Партизанска књига, 2017.
48. ЗОВИ МЕ ГАРУН: РОМАН О ЈЕРМЕНИЈИ И ЈЕРМЕНИМА
Весна Пешић
Београд: Пешић и синови, 2022.
49. БЕКСТВО ИЗ АМБИСА
Предраг Вучинић
Београд: Пешић и синови, 2022.

ПРЕПОРУЧУЈЕМО

1. Џулијан Барнс: **ЕЛИЗАБЕТ ФИНЧ** / Београд: Геопоетика издаваштво, 2022.

Преузето са сајта:

<https://www.geopoetika.com/o-knjizi/1800/elizabet-finc>

Вишеструко награђивани писац доноси нам сажету и значењима прегнантну причу у чијем је средишту лик изузетно упечатљиве жене. Елизабет Финч – професорка, мислилац, учитељ, животна инспирација – усмеравала је своје студенте да самостално мисле, изграђују ставове и проналазе смисао у своме животу. У исходишту читаве ове приповести стоји расправа о Јулијану Отпаднику, њеном историјском истомишљенику и саборцу кад је реч о преиспитивању устаљеног монотеистичког светоназора који је одувек доводио до раздора међу људима. Кад ЕФ више не буде, њен бивши студент, у чијим су рукама њене белешке и дневници, биће подстакнут на дубоко промишљање љубави, пријатељства, историје и биографије.

Ова књига није само роман. Она је посвећени омаж филозофији, помно промишљање историје, позив да мислимо својом главом. Пружајући нам прилику да преиспитамо сопствене претпоставке и представе о себи и свету, она је прави мелем за душу у овом нашем добу.

„Барнс је увек интелигентан, често оригиналан и необично забаван. *Елизабет Финч* пружа обиље материјала за размишљање.”

Џон Селф, *The Times*

„Несвакидашња приповест.”

Стефани Крос, *Daily Mail*

„*Елизабет Финч* је загонетно сложена укрштеница, интелигентнија и замршенија верзија Флоберовог папагаја.”

Френсис Вилсон, *Oldie*

2. Павел Санајев: **САХРАНИТЕ МЕ ИЗА ЛАЈСНЕ** / Београд: Геопоетика издаваштво, 2022.

Преузето са сајта:

<https://www.geopoetika.com/o-knjizi/1804/sahranite-me-iza-lajsne>

„Ретко ко је ужасе претеране бриге испричао тако забавно као Павел Санајев у свом дебитантском роману.”

Die Presse

Саша има девет година. Живи са бабом и дедом, јер га је мајка оставила због патуљка крвопије, и очекује да се до шеснаесте године распадне. То му свакодневно говори баба која је средиште његовог малог, забранама ограниченог света у коме му опасност прети од семенки грожђа, рибљих костију, знојавих леђа, босих ногу, златне стафилококе...

У овом „полуаутобиографском” роману редитељ, сценариста и писац Павел Санајев описује ране године свог живота у породици пуној неслоге, патолошке бриге и деструктивне љубави, док Совјетски Савез улази у последњу деценију постојања. „Вриштање, клетве и манипулација кривицом били су главно оружје моје баке. Волела нас је, али нас је волела са тако тиранском свирепашћу да се њена љубав претворила у оружје за масовно уништење”, рекао је у једном интервјуу писац о жени код које је провео седам година свог детињства.

Роман испуњен хумором и нежношћу колико и клетвама, номинован за награду *Руски Букер*, дословно је дигао у ваздух ондашње тржиште књига и стекао не само култни већ и легендарни статус. Преведен је на неколико језика, по њему је снимљен филм и урађено више позоришних представа.

„Стил којим Павел Санајев преноси дечје мисли подсећа на Марка Твена и његовог Тома Сојера. Наде, чежње и мале радости које Саша доживљава дубоко су дирљиве, а истовремено и веома духовито описане. Велика трагикомедија.”

Westfalenpost

3. Дон ДеЛило: **БЕЛИ ШУМ** / Београд: Геопоетика издаваштво, 2022.

Преузето са сајта:

<https://www.geopoetika.com/o-knjizi/1802/beli-sum>

Џек Гледни има складну породицу, сигуран посао, одане пријатеље и удобан дом у идиличном провинцијском предграђу. Његов остварени амерички сан почиње да се претвара у кошмар оног тренутка кад се над његовим градом и

животом надвије отровни облак – најпре стваран, а потом и метафорички. Овај други, наравно, подмуклији је и опаснији због тога што је невидљив: Дон ДеЛило одважно урања у његову унутрашњост, нудећи нам још једно суочавање са свешћу о привремености сваке људске среће и вечитости несреће. Роман *Бели шум* бриљантна је и беспопштена анализа физичког и духовног загађења савременог света, бројгеловски раскошна слика лажног раја потрошачког друштва преломљена кроз призму узбудљиве и потресне породичне повести.

Зоран Пауновић

„Ироничан, проицљив, опоро духовит коментар о животу у савременој Америци ... *Бели шум* на маестрално вешт начин поставља неизбежна питања.”

Newsweek

„Очаравајуће остварење једног од наших најинтелигентнијих романописаца... Невероватно забавно.”

The New Republic

4. Сали Руни: **БАЈНИ СВЕТЕ, ГДЕ СИ ТИ** / Београд: Геопоетика издаваштво, 2021.

Преузето са сајта:

<https://www.knjizare-vulkan.rs/roman/98684-bajni-svete-gde-si-ti>

Код Сали Руни интимно и идеолошко нераскидиво су повезани. Ниједан пријатељски ни љубавни однос не може се разумети без осврта на социјални контекст.

Алис и Ајлин, обе у раним тридесетим, размењују дуге имејлове у којима се дотичу најразличитијих тема – пишу о климатским променама, политичкој кризи, пропасти касног бронзаног доба, историји писма, изабљивању радника, али и томе шта је лепота данас, као и о свом амбивалентном односу према мајчинству...

Начин на који је Сали Руни креирала и њихову преписку и цео роман показује њено дубоко разумевање тога како се данас људи осећају, те како размишљају и говоре – растрзани између забринутости због глобалне катастрофе и личних, интимних проблема, а формирајући своје ставове истовремено и на основу непроверених информација са интернета и на основу озбиљних анализа, промишљања и политичке освешћености.

5. Берислав Благојевић: **НОСТАЛГИЈА ЗА НЕПОСТОЈЕЋИМ** / Бања Лука: Imprimatur, 2022.

Преузето са сајта:

<https://imprimatur.ba/shop/nostalgija-za-nepostojecim/>

Збирка *Носталгија за непостојећим* Берислава Благојевића замишљена је као скуп прозних минијатура помоћу којих аутор настоји да истражи и покаже шта све може да буде кратка прича. Из приче у причу, читаоцу се открива свијет фасцинација предметима и појавама из свакодневног живота, попут рагастова, пертлања, затурених рачуна, одлазака код зубара, фиксних телефона, старих атласа или остављених душека на надувавање – свих оних феномена које је тако лако превидјети или занемарити, али који, виђени очима писца, постају замеци крајње дирљивих и помно промишљених прича у настајању. Приче у овој књизи немају једну тему која их обједињује, напротив, крајње су разноврсне и баве се најразличитијим могућим аспектима стварности, али заједничка нит им је сведеност, избрушеност и стилска бравурозност.

6. Роберто Рикарди: **БИО САМ САМО БРОЈ** / Бања Лука: Imprimatur, 2017.

Преузето са сајта:

<https://imprimatur.ba/shop/bio-sam-samo-broj/>

У овој књизи ријеч је о животу Алберта Седа, од његовог рођења до наших дана. Оставши као мали без оца, Алберто је био једно вријеме у интернату. Расистички закони 1938. године спријечили су га да настави школовање. Шеснаестог октобра 1943. године, успио је да побјегне полицијској рацији. Међутим, недуго послје тога ухваћен је, заједно с мајком и сестрама Анђеликом, Фатином и Емом. Послије одвођења из Фосолија, породица је пребачена теретним вагоном у Аушвиц. Мајка и сестра Ема по доласку у логор нису прошле селекцију способности за рад и одмах су их послали у гасну комору. Анђелику, мјесец дана прије завршетка рата, растргли су пси само ради забаве СС-оваца. Вратила се само Фатина, душевно рањена. Присутствовала је ужасном Анђеликином крају и била је изложена експериментима доктора Менгелеа.

Алберто је преживио разне селекције: глад, тортуру, зиму, маршеве смрти. Такође је за парче хљеба учествовао у боксерским мечевима које су сваке недјеље организовали СС-овци из чисте забаве. Након што је избјегао бомбардовање, пуштен је из логора Дора у априлу 1945. године. По повратку у Рим, прошао је један период прилагођавања нормалном животу и почео се бавити трговином метала, а потом се и оженио. Има три ћерке, седам унучади и троје праунучади.

7. СУПРУГА, ЉУБАВНИЦА, РОБИЊА: ЖЕНА У АНТИЧКОЈ ГРЧКОЈ, РИМУ И РАНОМ ХРИШЋАНСТВУ / Лозница; Београд: Карпос, 2020.

Преузето са сајта:

https://karposbooks.rs/shop/panelinion/supruga-ljubavnica-robinja/?_rstr_nocache=rstr3786540cfd52f37a

До средине седамдесетих година прошлог века, чинило се да жене у антици, када су наука и публицистика у питању, нису постојале. Са све чешћим постављањем нових питања историји и окретањем ка до тада занемареним темама (приватно, свакодневно) и маргиналним друштвеним и политичким групама (сељаци, радници, јеретици итд.), жене и њихов историјски положај постају све чешће предмет озбиљног научног истраживања и интересовања шире образоване јавности. Томе је свакако допринело и јачање женског покрета, али и све већи број девојака које се уписују на факултете. Отуда не чуди што су родне студије последњих деценија, нарочито у Америци, доживеле процват, освежиле научна истраживања у широком спектру хуманистичких наука и знатно обогатила наша сазнања.

Зборник *Супруга, љубавница, робинја: жена у античкој Грчкој, Риму и раном хришћанству* нема амбицију да прикаже целокупну слику правног, економског и друштвеног положаја жена у патријархалном поретку класичне и позне антике, нити да понуди целокупан преглед најважнијих истраживања у овој области. То не би пошло за руком ниједном монографском издању. Трудили смо се, међутим, да ипак читаоце не ускратимо за општу слику, колико је то могуће, и неки од укупно тринаест преведених чланака изабрани су управо стога што дају опис и преглед одређених тема без много упуштања у детаље. С друге стране пак у зборнику постоје и чланци који фасцинирају брижљивом и интелигентном анализом, фокусирају се на наизглед неважне детаље и преко њих долазе до изненађујућих увида који интелектуално разгаљују и стимулишу. Будући да је савремена истраживања обележио снажан утицај теорије (филозофије, социологије, психонализе), зборнику смо додали и два често цитирана и прештампована теоријска чланка који тематизују проблем родних и сексуалних категорија.

Посебну вредност овог зборника чини и библиографија радова о женама у антици; у случају зборника, нису наведена само њихова имена, имена приређивача итд. него су додавани и наслови чланака у њима, што, колико нам је познато, нема на другим местима.

8. АНТИЧКИ И ВИЗАНТИЈСКИ РОМАН / Лозница: Карпос, 2021.

Преузето са сајта:

https://karposbooks.rs/shop/panelinion/anticki-i-vizantijski-roman-herbert-hunger-hans-georg-bek-tomas-heg/?_rstr_nocache=rstr5376540d1614cafb

Који су били циљеви аутора како античких, тако и византијских романа? Желели су да пруже узбуђење и забаву друштву које је остало без позоришта. Блиска повезаност античких романа са позориштем огледа се и у честој употреби *termini technici*, особито код Хелиодора, где се *δρᾶμα* или *δραματικόν* користи да означи роман уопште. Византинци су настојали да у тој ствари не заостају за својим античким узорима. Узећемо у разматрање узбудљиву фабулу, употребу позоришних термина, као и запажено наслеђе *нове античке комедије*. Ови романи уистину јесу били писани ученим језиком и стога намењени образованим читаоцима. Рукописна предаја потврђује да су они пронашли своју публику. Текст веома омраженог Макремволита срећемо у преко 20 рукописа, од којих 17 потиче из периода од XIII до XVI столећа... Наша запажања која ће уследити настоје да побољшају разумевање византијских романа – увек уз освртање на античке грчке романе – да појасне њихове вишеструке везе са временом и миљеом у коме су настали, као и оно чему су уопштено тежили.

9. Miljenko Jergović: TROJICA ZA KARTAL: SARAJEVSKI MARLBORO REMASTERED / Beograd: Booka, 2022.

Preuzeto sa sajta:

<https://fraktura.hr/trojica-za-kartal.html>

„Kako iznova napisati *Sarajevski Marlboro*, i je li to moguće, je li izvedivo i racionalno da pisac to pokuša još jednom učiniti? Odgovori na ova pitanja trebali bi biti negativni, no ako je pisac dovoljno hrabar i dovoljno drzak, dovoljno imaginativan, onda će taj eksperiment pokušati uraditi, a sve to Miljenko Jergović upravo je učinio novom zbirkom *Trojica za Kartal*, podnaslovljenom *Sarajevski Marlboro remastered*.

Ove nove priče nisu ni lice ni naličje onih prethodnih, već su iznova ispriповijedane sudbine drugih ljudi koji s onima iz prve knjige dijele nemogućnost bježanja, užase i ljepote stradanja, besudbinstvo ukucano u genetski kod svakog pojedinca iz toga još tada jednoga od posljednjih gradova u kojem su ravnopravno i bez straha živjele tri vjere. *Sarajevski Marlboro* i *Trojica za Kartal* moguća su čitanja tih sudbina, no ta čitanja, bez obzira na to čitali ove knjige u paru ili svaku pojedinačno, pokazuju da je i danas kao i onomad pred nama autor snažne empatije koji ulazi pod kožu svojim likovima i od njihovih želja, nadanja, strahova gradi punokrvne osobnosti kojima vjerujemo i s kojima se možemo poistovjetiti, iako ne

bismo bili u njihovoj koži i proživljavali što oni žive – ali upravo u tome jesu snaga i moć književnosti.”

Seid Serdarević

Preuzeto sa sajta:

<https://www.krug.rs/miljenko-jergovic-trojica-za-kartal/>

Knjiga o običnim ljudima u nenormalnim okolnostima, o njihovim sudbinama, strahovima i nadanjima i delo koje „bez romantizovanja rata i lažne sentimentalnosti govori ne o ratu, već o životu.”

„Sarajevski Marlboro – cigareta koju su stručnjaci Filipa Morisa prilagodili ukusu bosanskih pušača, nakon što su, kažu, kao i u drugim slučajevima, proučili karakteristike lokalne kuhinje. To je razlog što se Marlboro razlikuje od zemlje do zemlje i od proizvođača do proizvođača, i što se za pušača zna neugodno dojmiti strani Marlboro. Saradnici Filipa Morisa bili su izuzetno zadovoljni svojim sarajevskim proizvodom, i smatrali su da je njegov duvan, koji raste u okolini Gradačca i Orašja, jedan od boljih duvana uopšte.”

Sarajevski Marlboro Miljenko Jergović, bosanski i hrvatski pisac, objavio je 1994. kada je imao samo 28 godina. On je bio u opkoljenom i skoro četiri godine bombardovanom Sarajevu iz kog je, čuvajući živu glavu, 1993. otišao u jedno selo pored Zagreba (Hrvatska).

Osim granata, po soliterima su se rasporedili snajperisti koji su jedva čekali da ugledaju neku „metu”.

Sada, kada Jergović ima 56 godina, napisao je još potresniju zbirku priča pod nazivom *Trojica za Kartal*, koja je zasnovana po „onomadašnjim” pričama *Sarajevski Marlboro*. Čitajući ovu knjigu, koju je za srpsko literarno tržište objavila beogradska „Booka” (2022), čitalac će neprekidno plakati pitajući se zar je moguće da su postojali takvi, koji su, osim što su ubijali nevin narod, među kojima i Srbe, Sarajevu isključili struju, gas, telefone i još mnogo toga. Hranu, naprimer.

Jergović je u *Trojici za Kartal* napisao tridesetak priča. Njihovi junaci su svi koji su se tada pod kišom granata zatekli u Sarajevu: Muslimani, Hrvati, Srbi, Romi... Uglavnom su boravili u podrumima, smrzavali se, gladovali. A onda su tokom zime, a bilo je više zima, ložili nameštaj kako bi se koliko-toliko zagrejali.

Neki su, istina, pobjegli iz Sarajeva. Bio je neki tunel kroz koji se stizalo do aerodroma. Bio je jedan čovek koji je svim komšijama pomagao, a onda se tokom noći, sa svojom porodicom, „evakuisao”. A Sarajlije su znale ko će da pobjegne iz tog pakla. A da li je bilo Marlboro?

Šta da vam kažem. Uzmite *Trojicu za Kartal*. Tamo ćete pročitati koliko ljudi mogu biti zli.

10. Владимир Набоков: **СТВАРНИ ЖИВОТ СЕБАСТИЈАНА НАЈТА** / Београд: Дерета, 2021.

Преузето са сајта:

<https://dereta.rs/p/10036/Stvarni-zivot-Sebastijana-Najta>

После смрти чувеног енглеског романописца Себастијана Најта, његов полубрат В., наратор овог дела, одлучује да расветли све оне мистерије које су обавијале пишчев живот, али се притом суочава са многим препрекама које га ометају у том науму. Пред њим искрсава читава копрена лажних, искривљених и небитних података, који му умногоме отежавају задатак. Ипак, с временом се испоставља да је та прича подједнако загонетна, подједнако узбудљива и интригантна, али подједнако (не)заокружена као и сами романи Себастијана Најта. С једне стране, В. мора да утврди истинску улогу овог аутора у друштву које је непријатељски настројено према креативним духовима, а са друге да докучи суштински проблем креационистичке недоречености људске природе. Али пре свега, мора да расветли главну мистерију овог романа и да нам открије ко је заиста био Себастијан Најт.

11. Петер Хандке: **КРАДЉИВИЦА ВОЋА ИЛИ ЈЕДНОСТАВНО ПУТОВАЊЕ У УНУТРАШЊОСТ ЗЕМЉЕ** / Београд: Лагуна, 2022.

Преузето са сајта:

<https://www.laguna.rs/laguna-bukmarker-kradljivica-voca-slozeno-putovanje-u-unutrasnjost-unos-21625.html>

У почетку овог романа Петера Хандкеа, изворно објављеног 2017. године, читаоцима се представља приповедач који ће кренути у потрагу за, условно речено, насловном јунакињом. Посреди је очигледно аутсајдер, као што су то и остали ликови у роману, мада ће крадљивица одбијати да се представи као маргиналка. У једном тренутку приповедач ће коинцидирати с њом у месту одакле ће она кренути у потрагу за својом мајком, банкарком која је у Хандкеовом роману с почетка века, *Прелазак преко Сијере де Гредос*, тражила ћерку и која се у том штиву представљала као крадљивица воћа. Наратор неочекивано нестаје, а остаје крадљивица-ћерка.

Дакле, као у *Преласку преко Сијере де Гредос*, *Спором повратку кући* или *Моравској ноћи*, срж условног сижеа овог романа Петер Хандке плете око теме, да кажемо, лутања. За почетак, поднаслов гласи: *Једноставно путовање у унутрашњост земље*. Можда је посреди књига која од свих Хандкеових нуди најконкретнију мету таквог трагања: приповедач иде за Алексијом, а она, у свом првом изласку у свет, следи мајку. Потрага је вишеструка, будући да се и рад наратора на књизи коју читамо може схватити као потрага, а он, као и сваки писац који се без питања служи оним што му стварност принесе, као лопов:

крадљивац воћа. Такође, његов улазак у чин стварања имплицира одлучност сродну оној Алексије, која се – како би се осетила живом – чупа за косу да би се повредила, али не јеца од бола него се грохотом смеје. Као што видимо, Хандкеово поигравање идентитетима врло је сложено, на крају крајева, осим што се ћерка у понечем подудара с мајком, напомиње се да Алексија није право главно име јунакиње. Све и да јесте, иако је она врло млада, где год да крене, сапутници су јој старост и смрт.

Ништа мање слојевит од идентитетског није третман тема лутања и путовања. Приповедач трага за Алексијом која кружи Паризом и његовим предграђима, Ничијим заливом, а онда облашћу Пикардије, такође на северу Француске. Њено путовање и трагање није апстрактна перипетија, него представља шетњу савременим светом, Европом, територијом рата и неједнакости, сиромаштва и равнодушности, самоће, пуном просјака без наде да ће напустити маргину на којој се њихов живот урушава, очајних имиграната који су предмет мржње, родитеља и деце који се не разумеју, бракова оптерећених неспоразумима... Сви они се осећају као странци, исељеници из живота: као и Алексија, залутали у лутању. У великим романима путовања – Сервантесовом *Дон Кихоту* или Бекетовој *Молои* – као и овде, стварност излази пред протагонист(кињ)у, док нас приповедач у метапрозним одељцима подсећа на то да он осмишљава причу. Да, ово је роман и о писању, које је, као што је већ имплицирано, такође вид путовања и лутања: креативна авантура у књижевном и онтолошком смислу. Штавише, све у овом роману је стваралачки чин. Лепше речено, цео свет је писање које објашњава али не може да буде сасвим одгонетнуто.

Са сасвим заокруженим приступом темама путовања, лутања и трагања, идентитетских вишеструкости и стварања, можда је *Крадљивица воћа* најкомплекснији роман Петера Хандкеа. Нобелов комитет у својој одлуци да додели награду аустријском писцу експлицитно је образложио оштру перцепцију пејзажа у овој књизи. У њој не само да се урбани и рурални пејзажи смењују него добијају сопствени глас. Хандке је способан да повеже искуство природе са духовним, не западајући у замке да оде у мистику: успевајући да све време чврсто корача књижевним тлом иако га је осмислио као склиско. А најтежи задаци и јесу за најбоље.

Домагој Петровић

12. Милка Лучић: **КАМИЈЕВО ЦАРСТВО** / Београд; Чачак: Б. Кукић; Градац, 2021.

Преузето са сајта:

<https://www.politika.rs/scc/clanak/491899/Povratak-Kamijevom-carstvu-pobune>

Повратак Камијевом царству побуне

Нико као Ками у свом делу *Побуњени човек* није тако минуциозно, интуитивно и филозофски креативно анализирао те две човекове коби које га од постанка уништавају – власт и моћ, пише Милка Лучић.

Како ствари данас стоје, дистопије су остварене, а међу њима прва је она орвеловска. У поновном издању филозофско-есејистичке студије *Камијево царство* Милке Лучић, дугогодишње уреднице и новинарке „Политикине” рубрике „Култура” и додатка „Култура, уметност, наука”, у издању чачанског „Градца”, реч је управо о томе да се остварује оно што је Ками написао на почетку свог *Мита о Сизифу*, да је једини озбиљан филозофски проблем – самоубиство. Данашњи човек биће је деструкције, самоубилачки оријентисан, хладни, механички ум, који гладан профита уништава све живо око себе. Тако је Камијево питање о одлуци над сопственим животом прерасло у проблем самоубилачког мотива читавог човечанства.

Због тога Милка Лучић у уводу овом издању, после почетне сумње у то да ли данашњи читаоци могу да допру до Камија из удобности неког кафића, ипак увиђа неоспорну актуелност његовог дела, посебно анализирајући његово кључно дело из 1951. године *Побуњени човек*.

Она указује на то да ако се пажљиво чита, ова књига представља једну од могућих анализа Сартровог понашања, а да је у својој бити то критика модела револуција, од Француске до Руске.

„Револуције су као хидра, имају хиљаде пипака и кад једном успеју у рушењу Бога и убиству краља, други пут успевају у устоличењу новог Бога и новог владара. Кад су власт и моћ у питању, све је дозвољено (то бар добро знамо из старог Рима). Али нико као Ками у свом делу *Побуњени човек* није тако минуциозно, интуитивно и филозофски креативно анализирао те две човекове коби које га од постанка уништавају – власт и моћ. Кад се њима дода трећи члан (револуција по сваку цену, па макар ниједан човек не преживео), добија се најпогубнија једначина, нешто као световно Тројство зла и бесмисла”, запазила је Милка Лучић, напомињући и то да иако је поменуто Камијево дело писано у време идеолошких сукоба Истока и Запада, његове поруке су данас још живље него што су биле тада.

Ставовe овог француског филозофа ауторка анализира и кроз његову чувену полемику са Сартром, (поред свега, Ками је одбијао да буде сврстан међу егзистенцијалисте). Искуство и живот показали су ко је идејни победник, када су совјетски тенкови ушли у Мађарску 1956. године, а Сартр написао, како Милка Лучић каже, један од „покајничких текстова” – *Стаљинова авет*.

Нобелова награда за књижевност затим је додељена Камију 1957. године, а Сартр је потом своју одбио да прими. Ипак, отпор нацизму и окупацији претходно је ујединио писце и мислиоце Сартрове и Камијеве генерације, колико год да су различита била њихова идејна опредељења, они су били хомогени на колективном плану...

„Шта смо ми у празном свету који час постоји, час не постоји – да ли смо оно велико Сартрово 'Ништа' из његовог главног филозофског дела *Биће и ништа*, или што би била космичка срећа, следимо нека Камијева сазнања и тражимо начин да мирно, без великих речи и убијања, дакле без револуција, стварамо нови свет по нашој мери, па макар као Сизиф стално гурали камен уз брдо, који се одмах скотрља у низину, али ми настављамо исти, на први поглед бесмислени, посао изнова”, реторичко је питање ауторке.

Проблем и осећање апсурда, Ками је тематизовао у својим књижевним делима *Странац*, *Калигула* и *Неспоразум*, док га у *Куги* његов главни јунак проноси као једну херојску и сизифовску животну борбу. Док се Сартр друштвеним ангажманом и приближавањем филозофији марксизма све више удаљавао од филозофије егзистенцијализма, Ками је *Побуњеним човеком* на неки начин одговорио Сартровом политичком ангажману. Побуна о којој је Ками говорио није револуционарно разарање већ стална тежња ка промени, без идеолошког насиља и терора.

По Камијевој мисли, за човека нема излаза ни у метафизичкој побуни против Бога, која је у ствари јалов устанак на себе самог, до коначне усамљености и нихилизма. Нема, међутим, решења, ни у историјској, револуционарној, побуни, јер је логика нихилизма једног Ивана Карамазова припремила данашње револуције и велике инквизиторе, којима је „све допуштено”, па и убијање. Овај Камијев став, по мишљењу Милке Лучић није опаметио човечанство, јер његово природно стање је рат, па ауторка запажа:

„Јер ако се побуњени човек исцрпљује, схватајући сву јаловост и безразложност тог исцрпљивања, он се буни не само против своје оностране судбине већ и против апсурдне оностране судбине. Апсурдни човек се и даље исцрпљује у садашњости, али хоће да Сизифов бескорисни посао постане Прометејева помоћ човеку. Камијева побуна је превасходно уметничка побуна која захтева, али која ништа радикално не мења.”

Камија треба изнова ишчитавати због тога што нас подсећа на то да је човекова историја један самоубилаки поход на себе самог и сопствену творевину, док идеологија уништава стваралачки занос уметника, Сизифа, који увек изнова започиње свој креативни посао. Уметник поново и поново ствара свет, а као такав биће увек сумњив једном револуционару, њихово помирење је могуће ако се стално враћају изворима побуне.

6

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ
ЗА ОКТОБАР 2023. ГОДИНЕ**

1. **МИ ПРОТИВ ВАС**
Фредрик Бакман
Београд: Лагуна, 2021.
2. **РУДНИК**
Миодраг Мајић
Београд: Вулкан издаваштво, 2023.
3. **УЗНЕМИРЕНИ ЛЈУДИ**
Фредрик Бакман
Београд: Лагуна, 2020.
4. **ЗАМАЛЕК: РОМАН О КИСМЕТУ**
Дејан Тиаго Станковић
Београд: Лагуна, 2020.
5. **МЕДВЕДГРАД**
Фредрик Бакман
Београд: Лагуна, 2020.
6. **СЕНТИМЕНТАЛНА ПОВЕСТ БРИТАНСКОГ ЦАРСТВА**
Борислав Пекић
Београд: Лагуна, 2022.
7. **МУДРИ КАО ЗМИЈЕ И БЕЗАЗЛЕНИ КАО ГОЛУБОВИ**
Владета Јеротић
Beograd: Ars Libri; Zadužbina Vladete Jerotića, 2008.
8. **МИ, ИЗБРИСАНИ**
Владушић Слободан
Београд: Лагуна, 2013.
9. **БРАТСТВО ПО МРЉИ**
Драган Великић
Београд: Лагуна, 2018.
10. **СТАКЛЕНО ЗВОНО**
Силвија Плат
Београд: Лагуна, 2017.

Главни и одговорни уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења
(smilja.bogdanovic@uzzpro.gov.rs)

Технички уредници: Јелена Васиљевић, организатор пријема и евиденције
захтева корисника
Јелена Катана, документалиста за електронске каталоге
и библиотечку базу података

Сарадници: Смиљана Павков, документалиста система базе података
Иван Комаров, документалиста за електронске каталоге
и библиотечку базу података
Лепосава Милановић, документалиста за израду документационог
фонда
Гордан Горуновић, оператер за системе базе података
Радмила Тубин Михајловић, организатор пријема и евиденције
захтева корисника
Дејан Станојловић, оператер припреме података

Лектор: Смиља Богдановић
Коректор: Јелена Васиљевић

Компјутерска обрада: Одељење за информационо-документационе и библиотечке
послове

Техничка подршка: Радинка Мићовић, програмер софтверских решења

ШТАМПА: УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА
Београд, Немањина 22–26